

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės mero
2025 m. liepos 22 d. potvarkiu Nr. M-1078

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Pupų pėdas“
direktoriaus 2025 m. liepos 29 d.
įsakymu Nr. V-50 (1.5)

ŠIAULIŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „PUPŲ PĖDAS“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„PAŽINIMO ŽINGSNELIAI“

2025 m.

Programą rengė:

Inga Ragėnė, mokytoja;

Dovilė Ušinskienė, mokytoja;

Gražina Rakauskienė, mokytoja;

Vida Šlenderė, mokytoja;

Simona Pluščiauskienė, mokytoja;

Monika Petkauskienė, mokytoja;

Agnė Dovalgaitė-Trumpelė, logopedė;

Indra Jankevičienė, direktoriaus pavaduotoja ugdymui;

Dalia Zorienė, direktorė.

Turinys

I. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	4
Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)	4
Vaiko ir tėvų poreikiai.....	5
Ugdymo programos filosofinis – pedagoginis pagrindimas	5
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	6
III. TIKSLAS. UŽDAVINIAI. UGDYMO(SI) REZULTATAI	7
Programos konceptualus modelis	8
IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS	9
Ugdymo sritis: Mūsų sveikata ir gerovė	10
Ugdymo sritis: Aš ir bendruomenė	14
Ugdymo sritis: Aš kalbų pasaulyje	18
Ugdymo sritis: Tyrinėju ir pažįstu aplinką.....	21
Ugdymo sritis: Kuriu ir išreiškiu	26
Ugdymo sritys: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“	30
V. VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS	33
Ugdymosi pažangos stebėseną, informacijos kaupimas, fiksavimas.....	33

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Šiaulių lopšelio-darželio „Pupų pėdas“ (toliau – Darželis) ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) atnaujinta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse (2023 m.) patektu požiūriu į vaiką ir vaikystę, vaiko raidą, poreikius, ugdymo(si) būdus grindžiamas visas Programos. Darželyje tenkinami individualūs vaiko tyrinėjimo, saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos bei pripažinimo poreikiai.

Darželio programa nukreipta į visuminę vaiko raidą, kur vaikas aktyviai sąveikauja su aplinkiniais, plėtoja savo psichikos galias ir kuria savo asmenybę.

Ikimokyklinio ugdymo pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizaino prieiga (toliau – UDM), vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla. Siekiant įtraukaus ir visiems vaikams prieinamo ir sėkmingo ugdymosi, Programoje įtvirtinama UDM, kuri orientuota į visų besimokančiųjų poreikių užtikrinimą.

Atnaujintoje programoje numatomi vaiko ugdymosi žaidžiant ir patirtinio ugdymosi būdai, atitinkantys raidos poreikius ir vaikų prigimtį. Į vaikų ugdymosi procesą integruojama:

- STEAM ugdymo(si) metodika, kuri per patyriminę veiklą gamtos mokslų – (S)cience, technologijų – (T)echnology, inžinerijos – (E)ngineering, meno – (A)rts ir matematikos – (M)ath srityse ugdo vaiko galias;

- Sveikatą stiprinančios respublikinės programos „Sveikas darželis“ ir „Aktyvi mokykla“, projektai, kurie ugdo vaiko galias fizinės ir psichinės sveikatos srityse;

- Socialinių emocinių įgūdžių programa „Kimochis“, kurios filosofija remiasi penkiais pagrindiniais principais: būti pagarbus, atsakingas, atsparus, atjaučiantis, malonus ir drąsus;

Ugdymo kokybę užtikrina įstaigos personalas, kuris nuolatos rūpinasi savo asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu, geba reflektuoti, įsivertinti savo darbo veiksmingumą, dirbti komandoje, suvokia mokymosi visą gyvenimą svarbą.

Pedagogai kelia kvalifikaciją dalyvaudami seminaruose, konferencijose, tarptautiniuose eTwinning, Erasmus+ projektuose, užsiima savišvieta. Mokytojai reflektuoja savo veiklą, dalijasi darbo patirtimi, veda atviras veiklas, rengia ir pristato pranešimus konferencijose. Pedagogai savo pavyzdžiu demonstruoja, kad mokymosi procesas teikia džiaugsmo ir kiekvienas žmogus turi tobulėti, norėdamas atliepti naujus kasdieninio gyvenimo ir profesinius iššūkius, pokyčius visuomenėje, vis didėjančius informacijos kiekius.

Pedagogai suvokia vaikų vystymąsi, stebi juos veikloje, sudaro sąlygas maksimaliai lavėti ir tobulėti individualiems fiziniams, dvasiniams, socialiniams gebėjimams. Grupėse reguliariai stebimas psichologinis klimatas. Mokytojai pagal poreikį konsultuojasi su įstaigos specialistais (logopedu, socialiniu pedagogu, specialiuoju pedagogu) kaip efektyviau užtikrinti pagalbą ir ugdymą konkrečioms vaikams.

Mokytojai, dirbantys su ankstyvojo amžiaus vaikais, daug dėmesio skiria vaikų adaptacijai, tęsia ugdymą, pradėtą šeimoje, kuria žaismingą, patrauklią, stimuliuojančią ir kartu artimą namams, jaukią aplinką, formuoja ir ugdo jų bendruosius gebėjimus (asmeninius, socialinius ir kt.). Mažyliai Darželyje jaučiasi laukiami, saugūs ir mylimi.

Mokytojai, dirbantys su įvairaus ikimokyklinio amžiaus vaikais, stengiasi daugiau dėmesio skirti vaikų pomėgiams ir interesams, moko juos gražiai bendrauti tarpusavyje, gerbti ir puoselėti juos supančią aplinką, mylėti mažesnius ir silpnesnius už save, globoti juos ir saugoti, ugdo ir plėtoja meninius ir estetinius gebėjimus, padedančius išreikšti save, komunikuoti. Veiksmingai ir harmoningai ugdo kiekvieno vaiko asmenybę, jos intelektualines, kūrybines, emocines, fizines galias, formuoja vertybines nuostatas.

Darželyje vaikas gali aktyviai dalyvauti įvairiuose renginiuose, projektuose, drąsiai reikšti savo nuomonę, kuriant grupės aplinką, pasirenkant ugdymo priemones, žaidimus. Siūlyti sumanymus, idėjas kaip žaismingiau, kūrybiškiau organizuoti vieną ar kitą veiklą, dalyvauti priimančiam sprendimui ir kuriant grupės taisykles. Išklausytas ir suprastas vaikas - emociškai saugus.

Darželis savo veikloje vadovaujasi vertybėmis: vaikas – saugus, laimingas, bendraujantis, smalsus, kuriantis; bendravimas ir bendradarbiavimas – tarimasis, konstruktyvus dialogas, komandinis darbas; saugi aplinka – emocinė ir fizinė aplinka.

Lopšelio-darželio pedagogai atsižvelgia į tai, kad vaikai skiriasi fizinės ir psichinės raidos tempu, pasaulio pažinimo stiliumi ir būdais, temperamentu, charakteriu. Todėl mokytojas laikosi principo, kad vaikas ugdosi pagal savo asmenines galias.

Vaiko ir tėvų poreikiai

Programa sukuria prielaidas užtikrinti kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

- žaidimo poreikis – turi laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus auginti žaidimo gebėjimus;

- saugumo poreikis – jaustis saugiam, matomam, girdimam, sulaukti paramos ir pagalbos. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

- draugystė poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, turėti vieną ar keletą artimų draugų. Sukuriama ugdymosi aplinka būti, gyventi ir veikti drauge;

- komunikavimo poreikis – dalintis su kitais mintimis, idėjomis, emocijomis. Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

- saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti savo kūrybines galias per įvairias veiklas;

- pažinimo džiaugsmo poreikis – kurti ir išbandyti, tyrinėti, klausinėti, aiškintis, džiaugtis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti;

- aktyvaus judėjimo poreikis – būti aktyviam, fiziškai stipriam, pajusti judėjimo džiaugsmą.

Įstaigoje plėtojamas įtraukusis ugdymas. Į grupes integruojami specialiujų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Individualias ugdymosi problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija. Pedagogai suvokia vaikų vystymąsi, stebi juos veikloje, sudaro sąlygas maksimaliai lavėti ir tobulėti individualiems fiziniams, dvasiniams, socialiniams gebėjimams. Grupėse reguliariai stebimas psichologinis klimatas. Mokytojai pagal poreikį konsultuojasi su įstaigos specialistais (logopedu, socialiniu pedagogu, specialiuoju pedagogu) kaip efektyviau užtikrinti pagalbą ir ugdymą konkrečioms vaikams. Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas grindžiamas vaiko gebėjimų, poreikių ir interesų pažinimu, parenkant ir taikant individualius ugdymo metodus, formas, specialias mokymo ir techninės pagalbos priemones. Vaikai lanko logoritmikos, judesio korekcijos užsiėmimus, dalyvauja sensoriniuose skaitymuose.

Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) poreikius, įstaigoje veikia prailginto darbo dienos, nemiegančių vaikų grupės. Įstaigoje užtikrinamas – ugdymo(si) tęstinumas, nes įstaigoje ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikai. Tenkinant tėvų poreikius, lopšelio grupėse organizuojamos susipažinimo dieneles, veikia meninės, sportinės ir technologinės krypties būreliai. Įstaigoje organizuojamas ekologiškas, sveikatą tausojantis maitinimas pasirenkant dienos maitinimų skaičių.

Ugdymo programos filosofinis – pedagoginis pagrindimas

Pagrindinės, vedamosios lopšelio-darželio prioritetinės ugdymo kryptys: patyriminis ugdymas ir sveikatos saugojimas ir stiprinimas. Patyriminis ugdymas (angl. experiential learning) dažniausiai siejamas su pragmatizmo filosofija, ypač su Johno Dewey ir jo ugdymo teorijomis. Pragmatizmas pabrėžia mokymąsi per veiklą, patirtį ir refleksiją, teigdamas, kad žinios nėra tik informacija, bet turi būti įtvirtinamos per realią patirtį ir praktinį pritaikymą. Pragmatizmo šalininkai sako, kad mokymas yra ne paruošimas gyvenimui, o dalis gyvenimo. Mokytojas neturi tik pateikti žinias, jis turi atitikti vedlio vaidmenį, padėti mokiniui pačiam atrasti atsakymą. Pragmatikai teigia (Dewey J., Locke'as ir kt.), jog žmogui nėra įgimtų idėjų, jas formuoja žmogaus egzistencija. Jie

pabrėžia, kaip svarbu mokytojui suvokti, jog ugdytinis turi ne tik mokyklinį patyrimą, bet ir pažintinį, fizinį, emocinį bei jo gyvenimą. Mokykla turi puoselėti ir individualius ir socialinius vaiko gebėjimus. Kelios pagrindinės sąsajos tarp patyriminio ugdymo ir pragmatizmo:

1. Mokymasis per veiklą: pragmatizmo filosofai, kaip Dewey, tvirtino, kad žmogus geriausiai mokosi per tiesioginę patirtį. Ši idėja puikiai atspindi patyriminio ugdymo principus, kur mokiniai įtraukiami į praktinius uždavinius, veiklas ir problemų sprendimą.

2. Refleksija: Dewey pabrėžė, kad mokymosi procesas turi apimti ne tik veiklą, bet ir jos refleksiją. Patyriminio ugdymo metodikos dažnai apima refleksijos sesijas, kuriose dalyviai analizuoja savo patirtį, mokosi iš jos ir formuoja naujas įžvalgas.

3. Žinių pritaikymas praktikoje: pragmatizmas skatina žinių pritaikymą konkrečiose gyvenimo situacijose, o tai yra vienas iš pagrindinių patyriminio ugdymo principų. Todėl pragmatizmo filosofija yra laikoma artimiausia patyriminiam ugdymui, nes abi koncepcijos pabrėžia aktyvų, praktinį mokymąsi ir patirties svarbą ugdymo procese. Patyriminio ugdymo principai, atitinkantys pragmatizmo teoriją, grindžiami idėja, kad mokymasis vyksta per patirtį, veiklą ir refleksiją. Patyriminio ugdymo koncepcija Darželyje grindžiama STEAM ugdymo metodika.

Ugdymo procesas orientuotas į praktinę veiklą, kurioje mokiniai patys dalyvauja ir atlieka užduotis, sprendžia problemas ir išbando naujas idėjas. Tai gali būti eksperimentai, kūrybinės dirbtuvės, projektiniai darbai ar bet kokia kita veikla, skatinanti aktyvų įsitraukimą. Mokymosi patirtis – realistiška ir artima tikram gyvenimui, kad žinios ir įgūdžiai būtų prasmingi bei lengvai pritaikomi. Todėl svarbu į ugdymą įtraukti praktinį mokymąsi, simuliacijas, žaidybines veiklas, kurios atkartoja realias gyvenimo situacijas. Per STEAM veiklas ugdytiniai pateikiamos atviros problemos ir sudėtingos užduotys, kurios skatina juos savarankiškai ieškoti sprendimų. Problemų sprendimas lavina kritinį mąstymą, kūrybiškumą ir gebėjimą pritaikyti turimas žinias naujuose kontekstuose. Refleksija – viena iš pagrindinių STEAM ugdymo dalių. Vaikai turi galimybę apmąstyti savo veiklą, aptarti, kas jiems pavyko, kas buvo sunku ir kaip šią patirtį galima pritaikyti ateityje. Tai skatina gilų mokymąsi ir savimonės ugdymą. STEAM patyriminis ugdymas reikalauja, kad ugdytiniai būtų aktyvūs mokymosi proceso dalyviai ir prisiimtų atsakomybę už savo mokymąsi. Tai skatina autonomiją, savarankiškumą ir asmeninę motyvaciją. Mokymasis - interaktyvus, apimantis bendradarbiavimą su kitais. Tokios veiklos, kaip grupinis darbas, diskusijos ir projektai, leidžia ugdytiniai dalytis idėjomis, mokytis iš kitų ir lavinti bendravimo įgūdžius. Ugdymas pritaikytas kiekvieno besimokančiojo poreikiams ir patirčiai. Mokytojai atsižvelgia į skirtingus mokinių mokymosi stilius ir patirties lygį, pritaikydami užduotis ir veiklas taip, kad kiekvienas mokinys galėtų maksimaliai išnaudoti savo potencialą. Tai sudaro pagrindą patyriminiam ugdymui ir geriausiai atspindi pragmatizmo filosofiją, kuri pabrėžia, kad mokymasis turėtų būti dinamiškas, praktiškas ir orientuotas į mokinio aktyvų dalyvavimą bei asmeninę patirtį. J. Dewey akcentuoja tarpdiscipliniškumą ir integralumą.

Italų gydytojos Montessori ugdymo sistema sako, kad vaikas mokosi aktyviai, judėdamas, jo kūnas ir rankos turi veikti. Montessori teorija atliepia Darželio sveikatos saugojimo ir stiprinimo kryptį. Montessori ugdymas orientuotas į visapusišką vaiko ugdymą – pažintinį, emocinį, socialinį ir fizinį. Į vaiko ugdymą žvelgiama holistiniu požiūriu, t. y. atsižvelgiama į visą visumą, o ne tik į atskiras jos dalis ar aspektus. Kiekvieną temą, projektą siejame su sveika gyvensena, sveikatos stiprinimu ir saugojimu. Programa neatsiejama ir nuo liaudies pedagogikos. Tai neformali ugdymo sistema, orientuota į tradicinių vertybių tęstinumą ir glaudžiai susijusi su ugdymo praktika, tautos materialinės ir dvasinės kultūros pagrindu istoriškai susiformavusi pedagoginių žinių, pažiūrų, idėjų, patyrimo, idealų visuma. Liaudies pedagogika atspindi tautos daugumos pedagoginę kultūrą, iš kartos į kartą perduodamą ugdymo patirtį ir idėjas.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę.

1. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

2. Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

3. Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką.

4. Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas.

5. Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

6. Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasingumo.

7. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

8. Lėtojo ugdymo(si) principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdieniui rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

9. Šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Darželis ir šeima bendradarbiauja kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir darželio darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

10. Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Vaikai skatinami aptarti savo emocijas, ugdymosi procesą, rezultatus, kas padeda jiems suvokti savo pažangą ir ugdyti savimone.

11. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

III. TIKSLAS. UŽDAVINIAI. UGDYMO(SI) REZULTATAI

Programos tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius STEAM patirtinės veiklos edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Atpažinti kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, kylančius iš asmenybės raidos tarpsnio, individualių raidos ypatumų, prigimtinių gebėjimų visumos ir sociokultūrinės aplinkos.

2. Organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio STEAM ugdymo metodus, pripažįstant žaidimą ir kasdienį vaiko gyvenimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį.

3. Formuoti sveikos gyvensenos nuostatas, įgūdžius, stiprinti vaikų sveikatą, siekiant fizinės, psichinės ir dvasinės darnos, kuriant saugius, vaikų fizinį aktyvumą skatinančius kontekstus.

4. Sukurti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymui pritaikytą ir veiklai stimuliuojančią aplinką.

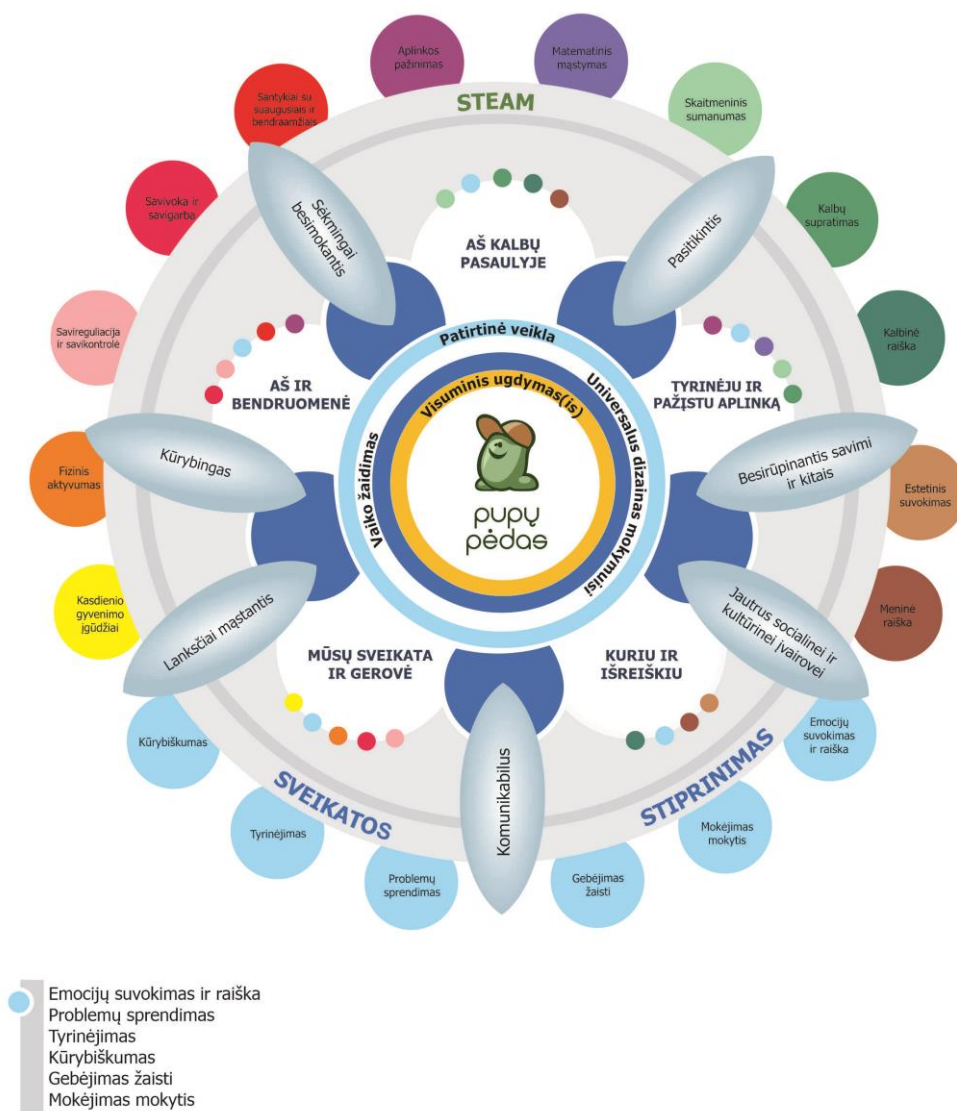
5. Kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, aktyvia partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais).

Vaikų pasiekimų plėtotė, vaikų ugdymo(si) turinys ir veiklos įgyvendinamos pasitelkiant penkias ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymo(si) procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetiškas suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis.

Programos konceptualus modelis

Konceptualus ugdymo modelis sukuria lanksčią, visapusišką ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus. Ugdymo(si) centre yra vaikas jį supa 7 plėtojamos galios. Visos penkios visuminio ugdymo(si) sritys yra pritaikytos stiprinti ir ugdyti tam tikras vaiko galias, kurios būtinos siekiant visapusiško asmenybės vystymosi, per konkrečius vaiko pasiekimus, kurių augimas skatinamas dviem pagrindinėmis lopšelio-darželio ugdymo kryptimis: STEAM, sveikatos saugojimo ir stiprinimo. Mokytojas siekdamas plėtoti vaiko galias kuria kontekstus, tiek grupėje, tiek lauke, tiek netradicinėje aplinkoje. Toks modelis skatina gilų mokymąsi ir savimonės ugdymą, padeda kurti harmoningai besivystančią asmenybę, skatina visapusišką vaiko ūgtį. Lopšelio-darželio konceptualus modelis pavaizduotas žemiau esančiame paveikslėlyje (žr. 1 pav.)

1 pav. Darželio ugdymo programos konceptualus modelis

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Vaikų ugdymas(is) vyksta Darželio vidaus ir lauko. Darželio aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Kuriant ugdymo(si) kontekstus, dėmesio centre yra vaikams aktuali, dėmesį patraukianti, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka bei vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Darželio edukacinės erdvės: jauki, ergonomiška grupių aplinka; modernus STEAM centras; šiuolaikiška sporto salė; muzikos salė; sensorinis kambarys; manipuliacinės sienelės koridoriuje; skaičių, raidžių erdvės pažintinei veiklai; aktyviojo koridoriaus takelis; sienelė kūrybinei-meninei ugdytinių raiškai; veidrodžiai lavinantys sensorinius ir erdvinis įgūdžius, skaičių, spalvų laiptai. Darželio kieme įkurtas STEAM daržas, ramiai veiklai skirta zona; vabalų viešbutis; pažintiniai, išmanūs paukščių, medžių, vabalų tentai; kūrybiniais ieškojimams skirti standai - gėlės; įrengta „Drugelių pieva“; dvi meteorologinės stotelės. Aktyviai veiklai skirtos zonos: krepšinio aikštelė; mobili futbolo aikštelė; bėgimo takeliai; laipiojimui skirtos sienelės. Vasaros laikotarpiui kuriamos apsaugančios nuo saulės, vėsinančios poilsio ir veiklos zonos. Ugdymas organizuojamas ir už Darželio ribų. Toks ugdymas „be sienų“ leidžia susipažinti ir su įvairiomis aplinkomis pritaikytomis sportinei, edukacinei-pažintinei veikloms (muziejai, bibliotekos, sporto centrai, parkai, įvairios miesto erdvės, kultūrinės institucijos). Nuolat atnaujinama Darželio ugdymo(si) aplinka skatina vaikų smalsumą, savarankiškumą, bendravimą ir tyrinėjimą. Modeliuojant kontekstus, kuriamos įvairiapusės veiklos galimybės, modeliuojama dialoginė vaikų, mokytojų ir kitų suaugusiųjų sąveika, numatomos galimos vaikų veiklos kliūtys ir ugdytojų susitarimai dėl kliūčių šalinimo. Kuriant kontekstus, naudojamos esamos kultūrinės, socialinės ir gamtinės aplinkos, iš anksto tikslingai sumodeliuotos ugdymosi aplinkos ir ugdymosi situacijos, susikuriantys čia ir dabar. Aplinka keičiama, atsižvelgiant į vaikų gebėjimų ūgtį. Ikimokyklinio ugdymo turinys kuriamas siekiant nuosekliai ir kryptingai ugdyti vaikų galias, atliepiančių jų individualius poreikius, patirtį ir raidos ypatumus. Ugdymo(si) turinys grindžiamas visuminio ugdymo(si) principu, integruojant įvairias ugdymo(si) sritis: pažinimo, socialinę-emocinę, kūrybinę, komunikavimo ir fizinę raidą. Vaikų tyrinėjimo, smalsumo, kritinio mąstymo, bendradarbiavimo ir kūrybiškumo skatinimui lopšelyje-darželyje yra taikomas STEAM ugdymas, kuris įsilieja į **tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstą**. Veiklos organizuojamas lanksčiai, atsižvelgiant į vaikų amžių, interesus, poreikius ir gebėjimus, planuojamos vadovaujantis aktyvaus mokymosi principais, sudarant sąlygas vaikams tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti ir veikti per žaidimą. Pagal Aktyvios mokyklos ir Sveikatą stiprinančios mokyklos statusus, visose grupėse organizuojamos vaikų fizinį aktyvumą skatinančios ir sveikatą stiprinančios veiklos, fizinį aktyvumą skatinantys renginiai (akcijos, sporto varžybos ir kt.). Tai atspindi **judraus patirtinio ugdymosi kontekstą** - mokymasis, kai vaikai įgyja žinių ir įgūdžių aktyviai veikdami, eksperimentuodami ir patys išgyvendami situacijas, kurios dažnai yra susijusios su fiziniu aktyvumu, sensoriniu pažinimu ir socialiniu bendravimu. Šiame kontekste aktuali ir sveikos mitybos koncepcija: grupėse ugdytiniai gamina sveiką, tausojantį maistą. Į ugdymo(si) procesą integruojama prevencinė, socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa „Kimochis“, tarptautinės eTwinning projektinės veiklos, Erasmus+ projektinės veiklos. Ypatingas dėmesys skiriamas vaikų saviraiškai, kūrybiškumui ir savarankiškumui skatinti. Darželio pedagogai vadovaujasi **lėtojo** ugdymo filosofija, kuri pabrėžia vaikų natūralų mokymosi tempą, suteikiant jiems laiko atrasti, suprasti ir įsisavinti žinias be skubėjimo. Ši metodika skatina vaikų emocinį ir socialinį augimą, leidžia jiems tyrinėti pasaulį savo tempu, stiprina vidinę motyvaciją ir gilesnį mokymosi supratimą. Lėtojo ugdymo principai taikomi organizuojant veiklas taip, kad būtų išvengiama perteklinės skubos, suteikiama daugiau laiko įsigilinimui ir refleksijai. Pedagogai ugdo kantrybę, skatina vaikų savarankišką mąstymą ir gilų ryšį su mokymosi procesu. **Žaismės ir atradimų** ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi būdai skatina smalsumą, kūrybiškumą ir savarankiškumą. Pedagogai taiko į vaiką orientuotas ugdymo(si) strategijas, kurios skatina motyvaciją, įsitraukimą ir patirtinį mokymąsi. Į ugdymo procesą aktyviai įtraukiamos skaitmeninės technologijos. Vaikams siūlomos veiklos, kurios skatina naudotis skaitmeninėmis priemonėmis. Vaikai natūraliai smalsaudami, žaisdami ne tik mokosi atsakingai naudotis skaitmeninėmis

technologijomis, bet ir susipažįsta su realios aplinkos vaizdais, žaidžia, tyrinėja ir komunikuoja. Pedagogai taiko **universalų dizainą mokymuisi**, kuris apima tikslingą veiklą, metodų ir aplinkų projektavimą, atliepiančių vaikų raidos ypatumus ir ugdymo tikslus. Taikomi įvairūs metodai: žaidybiniai, probleminiai, patirtiniai, kūrybiniai, projektiniai ir eksperimentiniai. Ugdymo(si) organizavimas apima individualią, grupinę ir kolektyvinę veiklą, siekiant užtikrinti **įtrauktį** ir kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę. Ugdymo strategijos, susijusios su vaikų asmenybės raida, grindžiamos nuoseklumo, laipsniškumo ir **pastoliavimo** principais. Mokytojo kiekvienas veiksmas įgyvendinamas nuosekliai nuo pradžios iki tol, kol vaikas savarankiškai atlieka vieną ar kitą veiklą. Pradedama nuo paprasčiausių veiklos formų, palaipsniui mokytojui siūlant sudėtingėjančias užduotis. Įgyvendinant pastoliavimo principą mokytojas nuolatos stebi, skatina ir drąsina vaikus imtis naujos veiklos, t. y. pradėjus veiklą, jis parodo, padeda, iš pradžių atlieka kartu su vaiku, palaipsniui suteikdamas vaikui daugiau savarankiškumo ir atsakomybės.

Svarbi sėkmingo ikimokyklinio ugdymo(si) sąlyga – pedagogų ir vaiko tėvų bendradarbiavimas, grindžiamas pasitikėjimu bei pagarba. Bendraudamas ir bendradarbiaudamas su šeima pedagogas taiko formalius, neformalius būdus ir formas. Pedagogas juos renka atsižvelgdamas į šeimos kultūrą, grupės bendruomenės poreikius. Organizuojami informaciniai susitikimai, individualūs pokalbiai, susirinkimai. Tėvai aktyviai įtraukiami į ugdymo(si) veiklas: du kartus metuose kiekvienoje grupėje organizuojami tėvų ir vaikų edukaciniai užsiėmimai, du kartus per metus Darželyje vyksta visos įstaigos bendruomenės renginiai. Tėvai yra prijungti prie nuotolinės programos „Besimokančių darželių tinklas“ švietėjiškų mokymų. Darželio grupėse vykdomas profesinio veiklinimo projektas „Tėvėlių pėdomis“. Ugdytinių aktyvus šeimos dalyvavimas stiprina vaikų pasitikėjimą, emocinį saugumą ir ugdymosi motyvaciją. Šeimos gali gauti reikalingą informaciją, rekomendacijas bei individualią paramą, siekiant geriausių vaikų ugdymo(si) rezultatų. Darželyje užtikrinamas vienas iš svarbiausių tėvų poreikių – ugdymo (si) tęstinumas, nes įstaigoje ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Ugdymo sritis: Mūsų sveikata ir gerovė

(kasdienio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė)

Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti kasdienius gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savireguliaciją ir savikontrolę, emocijų suvokimą ir raišką, problemų sprendimą, mokėjimą mokytis.

Ugdymo(si) gairės. Vaikai:

- Plėtos supratimą apie sveikatos saugojimą, dienos ritmo svarbą fizinei ir emocinei sveikatai;
- Lavins motoriką, koordinaciją, ištvermę ir judesių kontrolę per aktyvią veiklą;
- Ugdysis įgūdžius per žaidimus, pavyzdžiui maisto ruošimo žaidimai, higienos užduotys, bendradarbiavimo žaidimai;
- Mokysis apie sveiką mitybą, higieną, poilsio svarbą ir fizinio aktyvumo naudą;
- Ugdysis gebėjimą atpažinti ir valdyti savo emocijas, išmokti nusiraminti ir spręsti konfliktus;
- Mokysis bendradarbiauti, ugdyti empatiją, pagarbą kitiems ir gebėjimą spręsti problemas;
- Formuos atsakingą požiūrį į savo ir kitų sveikatą, ekologinį sąmoningumą ir bendruomeniškumą.

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Vertybinė nuostata Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. Esminiai gebėjimai Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinį saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	2-asis žingsnis ♦ Valgo sriubą, košę šaukštu, geria iš vaikams pritaikyto puoduko. ♦ Norėdamas tuštintis ar šlapintis rodo į tualetą duris, atsineša puoduką ar savais ženklais pasako, kad nori. ♦ Rengiamas kiša koją į batuką, ranką į rankovę, dedasi kepurę ant galvos. 3-asis žingsnis ♦ Valgo įvairų maistą, ragauja. ♦ Grupės įrengtoje „virtuvėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. ♦ Tiesia nešvarias rankas tikėdamasis, kad suaugusysis jas nuplaus ar nušluostys. ♦ Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius, padedamas pučia nosį į nosinę. ♦ Nuneša žaislą į jam skirtą vietą.
Fizinis aktyvumas Vertybinė nuostata Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Esminiai gebėjimai Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	2-asis žingsnis ♦ Vaikščioja pasiėmęs žaislą, eidamas sustoja, vėl pradeda eiti ir keičia ėjimo kryptį. ♦ Žaidžia su judėjimą skatinančiais žaislais. ♦ Užlipa kelių pakopų laipteliais, laikydamasis laiptų turėklų. ♦ Atsisėda ant kėdutės ir atsistoja. ♦ Deda 4–6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. ♦ Bando paimti įvairius žaislus, daiktus pasukant riešą, apvertus plaštaką delnu žemyn, aukštyn, paima iš viršaus apimant pirštais, perima daiktus iš vienos rankos į kitą, atlikus veiksmą – paploja. Išmokus naują judesį, jį pakartoja keletą kartų. 3-asis žingsnis ♦ Vaikščioja ir išlaiko pusiausvyrą einant sumažinto ploto paviršiumi, įveikiant kliūtis, lipant į kalniuką ♦ Geba pereiti nuo greito ėjimo prie bėgimo ♦ Bando šokinėti į viršų abiem kojomis, peršoka per nubrėžtą liniją, lipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikantis suaugusiojo rankos ar turėklų. ♦ Žaidžia su kamuoliu, jį ridena, spiria, meta ir gauda abiem rankomis, bando taikyti į tikslą. ♦ Dėlioja daiktus vieną ant kito, užsuka, atsuka, darinėja.
Savireguliacija ir savikontrolė Vertybinė nuostata Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. Esminiai gebėjimai Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo	2-asis žingsnis ♦ Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį ir rodo, kur skauda. Raminamas nustoja verkti. ♦ Migdosi apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą. ♦ Pakelia ranką suduoti kitam vaikui, bet, išgirdęs suaugusiojo „Ne!“ susilaiko. ♦ Apžiūri, čiupinėja daiktus, klausosi aplinkos garsų. ♦ Atkakliai laikosi savo norų, kartoja veiklą, kol pasiekia norimo rezultato. ♦ Bando laikytis/laikosi suaugusiojo prašymų ir draudimų. 3-asis žingsnis ♦ Laikosi kasdieninės tvarkos, ritualų. ♦ Pasirenka patinkančią veiklą. ♦ Atsisako nepatinkančio žaidimo ar veiklos.

žodžius ir veiksmus, įsivaudrinęs geba nusiraminti.	♦ Žaisdamas kalba pats su savimi. ♦ Mėgina laikytis bendrų susitarimų, suaugusio prašymų.
Emocijų suvokimas ir raiška Vertybinė nuostata Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Esminiai gebėjimai Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	2-asis žingsnis ♦ Džiaugsmą išreiškia ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. ♦ Liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). 3-asis žingsnis ♦ Kilusias emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. ♦ Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus. ♦ Pradeda vartoti emocijų pavadinimus. ♦ Bando nusiraminti pats arba su suaugusiųjų pagalba.

4-6 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Vertybinė nuostata Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. Esminiai gebėjimai Esant galimybei renka sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	4-asis žingsnis ♦ Valgo gana tvarkingai. ♦ Primenamas po valgio skalauja burną. ♦ Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. ♦ Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. ♦ Savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. ♦ Šiek tiek padedamas ap/nusirengia, ap/nusiauna batus. ♦ Šiek tiek padedamas prausiasi, plaunasi, nusišluosto rankas ir veidą. ♦ Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. ♦ Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. ♦ Supranta, ką reiškia šviesoforo spalvos, judriuose keliuose laikosi suaugusiojo rankos. ♦ Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų ir kitų pavojingų daiktų. Žino, kad nelaimės atveju reikia kreiptis į suaugusiuosius.
	5-asis žingsnis ♦ Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. ♦ Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. ♦ Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. ♦ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. ♦ Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. ♦ Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. ♦ Atpažįsta kelio ženklus ir žino, kad gatvėje nevalia žaisti ar bėgti. ♦ Žaisdamas, ką nors veikdamas, stengiasi saugoti save ir kitus. ♦ Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. ♦ Žino, kad gali kreiptis į tėvus, mokytojus ar kitus patikimus suaugusiuosius, jei jaučiasi nesaugiai.
	6-asis žingsnis ♦ Pasako, jog maisto reikia, kad augtume sveiki. ♦ Įvardija maisto produktą, kurį valgyti sveika, kurį reikėtų riboti. ♦ Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. ♦ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. ♦ Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus.

	◆ Priminus ar savarankiškai prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. ◆ Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą ◆ Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi aštriais įrankiais. ◆ Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, prie vandens telkinių, gaisro metu, kur kreiptis iškilus pavojui. Žino pagalbos numerį 112. ◆ Žino, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais žmonėmis ir gyvūnais.
Fizinis aktyvumas Vertybinė nuostata <i>Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</i> Esminiai gebėjimai <i>Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</i>	4-asis žingsnis ◆ Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. ◆ Eina ant pirštų galų, eina siaura linija, gimnastikos suoleliu. ◆ Lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų. ◆ Greitai bėga ir staigiai sustoja, užlipa, nušoka. ◆ Šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. ◆ Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. ◆ Tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). ◆ Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. 5-asis žingsnis ◆ Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis. ◆ Šokinėja įvairiais būdais, greitai laksto, sustoja ir pajuda iš vietos. ◆ Mėto kamuolį vienas kitam ir gaudo, meta į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna. Spiria kamuolį į taikinį. ◆ Laipioja lauko įrenginiais. ◆ Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. ◆ Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). 6-asis žingsnis ◆ Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. ◆ Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. ◆ Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. ◆ Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, aukštį. ◆ Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.
Savireguliacija ir savikontrolė Vertybinė nuostata <i>Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.</i> Esminiai gebėjimai <i>Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</i>	4-asis žingsnis ◆ Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. ◆ Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsimą reiškia santūriau). ◆ Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. ◆ Laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. ◆ Priminus ir padedant sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Paragintas iššluosto vandenį, kurį pats išpylė. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 5-asis žingsnis ◆ Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. ◆ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmis. ◆ Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimus, numato jų taikymo pasekmes. ◆ Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros. Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius.

	6-asis žingsnis ♦ Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis). ♦ Nūsuka ir nueina šalin, susilaikydama nuo konflikto. ♦ Žaisdama judrius žaidimus, susivaldo ir neužgauna kitų. ♦ Nepasidalinus vaidmenimis žaidime, bando tartis ir rasti sprendimą be mokytojo pagalbos. Laikosi susitarimo paprašyti draugo, jei nori pažaisti su jo žaislu, ir paaiškina, kodėl svarbu paprašyti.
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	4-asis žingsnis ♦ Geba įvardyti daugiau emocijų, pavyzdžiui, džiaugsmą, liūdesį, pyktį, baimę, nustebimą. ♦ Stovėdamas prieš veidrodį paprašytas gali nutaisyti linksmą, liūdną, pikta veido išraišką. ♦ Nuotaikų veideliais pažymi savo nuotaiką. ♦ Geba aiškiau pasakyti, kaip jaučiasi ir pradeda suprasti emocijų priežastis. 5-asis žingsnis ♦ Atpažįsta, pavadina jausmus, įvardija situacijas, kuriose jie kilo. ♦ Atpažįsta sudėtingesnes emocijas, tokias kaip nusivylimas ar pavydas, gali jas įvardinti. ♦ Supranta, kad emocijos gali keistis priklausomai nuo situacijos, ir pradeda mokytis jas valdyti. ♦ Geba geriau kontroliuoti savo emocijas, nusiraminti po nusivylimo ar susierzinimo, nors vis dar gali prireikti suaugusiųjų pagalbos. 6-asis žingsnis ♦ Apibūdina savo jausmus, pasako juos sukėlusias situacijas, priežastis. ♦ Supranta, kad emocijos gali būti susijusios su skirtingomis situacijomis ir žmonėmis. ♦ Valdo savo emocijas, pavyzdžiui, nusiramina po nusivylimo ar susierzinimo. ♦ Pradeda kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.

Ugdymo sritis: Aš ir bendruomenė

(savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais, emocijų suvokimas ir raiška)

Ugdymo(si) srities paskirtis – ugdyti vaikų socialinius, emocinius ir pilietinius gebėjimus, skatinti jų savivoką, bendravimo įgūdžius bei gebėjimą veikti grupėje. Ši ugdymo sritis padeda vaikams suprasti save, savo jausmus, kurti santykius su kitais ir tapti aktyviais bendruomenės nariais.

Ugdymo(si) gairės. Vaikai:

- plėtos supratimą apie save kaip unikalų asmenį, kuris auga, keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi;
- per žaidimus ugdytis gebėjimus veikti komandoje, konstruktyviai spęsti nesutarimus bei ieškoti kompromisų;
- kurs santykius su bendraamžiais ir suaugusiais, išmoks dalintis, klausytis ir išreikšti savo mintis;
- tyrinės savo ir kitų panašumus bei skirtumus;
- ugdytis supratimą apie bendruomenės taisykles, mokysis jų laikytis ir gerbti kitus;
- dalyvaus veiklose, kurios skatins prisiimti atsakomybę už savo veiksmus, mokytis padėti kitiems ir prisidėti prie bendruomenės gerovės;

- tyrinės ir per savo patirtį, stebėjimą ir emocinį ryšį su aplinka supras žmonių gyvenimo bėgant laikui pokyčius.

1-3 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.</i> <i>Esminiai gebėjimai Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.</i>	2-asis žingsnis ♦ Parodo save neseniai darytose šeimos, vaikų grupės nuotraukose ir pasako savo vardą. ♦ Žiūrėdamas į savo atvaizdą veidrodyje pastebi dažus ant kaktos ir valo savo kaktą, o ne atvaizdą veidrodyje. ♦ Džiaugiasi giriamas. ♦ Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų, ko išmoko. ♦ Krykštauja, kai jam paplojama, kai yra pagiriamas. ♦ Supranta paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę. ♦ Žaidžia mažos apimties nesudėtingus etnokultūrinius žaidimus. ♦ Klausoma mažos apimties tautosakos kūrinį. 3-asis žingsnis ♦ Pavadina 5-6 savo kūno dalis. ♦ Pasako savo vardą, lytį. ♦ Kalba pirmuoju asmeniu „Aš nupiešiau...“, „Aš noriu...“. ♦ „Aš pats...“. ♦ Stebi draugų, suaugusiųjų veiklą, pats įsijungia į ją. ♦ Turi mėgstamą grupėje žaisliuką, susiranda, pasiima. ♦ Turi mėgstamą vietą/ kampelį grupėje, kurioje veikia. ♦ Stebi, imituodamas vaišina į grupę atėjusius svečius: „verda arbatą“, „kepa pyragus“.
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais <i>Vertybinė nuostata Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais.</i> <i>Esminiai gebėjimai Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</i> <i>Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</i>	2-asis žingsnis ♦ Susipažįsta su nauja aplinka tik būdamas šalia pažįstamo suaugusiojo. ♦ Domisi kitais vaikais ir žaidimais taip pamažu nusiramindamas. ♦ Žaisdamas mėgsta, kad jį stebėtų, juo žavėtųsi, patartų. ♦ Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. 3-asis žingsnis ♦ Bendraudamas su vaikais žiūri jiems į akis, nusišypso, mėgdžioja kito vaiko veiksmus. Bando atimti žaislą iš kito vaiko jeigu šis neduoda. ♦ Bėgiodamas lauke toliau nubėga nuo mokytojo, tačiau stengiasi neišleisti iš akių. ♦ Smalsiai apžiūrinėja į grupę atėjusius nepažįstamus žmones. ♦ Atidžiai stebi draugus, bando pakartoti jų veiksmus. ♦ Tyrinėja leistinas ribas; kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirenka savo drabužėlius ar žaislus, aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu).
	2-asis žingsnis

Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	♦ Meta žaislą ant grindų ir, jeigu mokytojas šypsodamasis jį paduoda, šis juokdamasis jį vėl mes ant grindų. ♦ Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. 3-asis žingsnis ♦ Paklaustas „Kuris verkia?“, parodo paveikslėlį su verkiančiu vaiku, paklaustas „Kuris juokiasi?“, rodo paveikslėlį su besijuokiančiu vaiku. ♦ Žiūrėdamas į verkiantį vaiką ir užjausdamas jam duoda savo žaislą, paglosto. ♦ Gerau jaučiasi prie ugdytojų ir kitų suaugusiųjų, rodo simpatiją kitam, bando padėti, paguosti. ♦ Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja.
--	---

4-6 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminiai gebėjimai</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	4-asis žingsnis ♦ Supranta, kad turi atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. ♦ Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas. ♦ Supranta savo vaidmenį šeimoje ir vertina jos svarbą. ♦ Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (pasakoja, ką veikė darželyje). ♦ Noriai bendrauja ir bendradarbiauja su kitais vaikais ir suaugusiais. ♦ Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. ♦ Pasakoja apie tai, ką matė, ką darė ir kaip jautėsi tam tikrose situacijose. ♦ Suaugusiojo padedamas susikuria įvairius ritualus. 5-asis žingsnis ♦ Domisi ką daro širdis, plaučiai ar skrandis, kodėl reikia kvėpuoti ir kaip maistas virsta energija. ♦ Atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). ♦ Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. ♦ Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. ♦ Įvardija, kas yra jo gimtoji kalba, žino šalies simbolius. 6-asis žingsnis ♦ Išbando įvairius būdus, kaip stebėti augimą – matuoja ūgį, lygina pėdos dydį su anksčiau nupiešta forma. ♦ Pastebi, kad po bėgimo kvėpavimas tampa greitesnis, kad širdis plaka stipriau. ♦ Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. ♦ Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminėti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus). ♦ Save apibūdina, priklausymą šeimai, grupei. ♦ Pradedą tyrinėti savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius. ♦ Kartoją paprastus žodžius kitomis kalbomis, supranta, kad skirtingi žmonės gali kalbėti skirtingai, bet vis tiek susikalbėti.

Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminiai gebėjimai</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	4-asis žingsnis ♦ Atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę, dairoosi, ką ir su kuo žaisti, supranta kito norą žaisti kartu. ♦ Dalyvauja įvairioje organizuotoje veikloje. ♦ Stato, konstruoja vienas ir su draugais. ♦ Įsitraukia į mokytojo pasiūlytą veiklą, tačiau ją plėtoja savitai, kalbasi su mokytoju, ką ir kaip daro, klausia patarimų, prašo priemonių, rodo, ką padarė. ♦ Paklauso mokytojo patarimo užsidėti kepurę ir apsirišti šaliką, kadangi lauke pučia stiprus vėjas. ♦ Duoda žaislą kitam, jei šis labai jo nori, palaukia savo eilės. ♦ Komunikuoja su mokytoju, seka jo elgesio modelį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. 5-asis žingsnis ♦ Geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauja su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais bei vaikais. ♦ Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. ♦ Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. ♦ Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. ♦ Kasdieninėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. ♦ Padeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. ♦ Noriai atlieka mažus įsipareigojimus grupėje, primena apie juos ir draugams. 6-asis žingsnis ♦ Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. ♦ Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. ♦ Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas, mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. ♦ Mokytojo padedamas įžvelgia kilusio nesutarimo esmę, ieško išečių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. ♦ Kartu su visais priima bendrus sprendimus, diskutuoja, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jaučiasi aktyviais grupės dalyviais.
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	4-asis žingsnis ♦ Pasako, kad švenčiant gimimo dieną buvo linksma, kad supyko, kai draugas su juo nežaidė. ♦ Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna). ♦ Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti). ♦ Aktyviau dalyvauja grupinėse veiklose, mokosi dalintis ir spręsti konfliktus. 5-asis žingsnis ♦ Parodo empatiją, pavyzdžiui, paguodžia draugą ar pasiūlo pagalbą. ♦ Geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla. ♦ Pradeda kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. ♦ Aktyviai dalyvauja grupinėse veiklose, mokosi spęsti konfliktus žodžiais, o ne veiksmais.

	6-asis žingsnis ♦ Parodo didesnę empatiją, supranta kitų jausmus ir reaguoja į juos tinkamai. ♦ Supranta, kad emocijos gali būti susijusios su skirtingomis situacijomis ir žmonėmis. ♦ Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.
--	---

Ugdymo sritis: Aš kalbų pasaulyje

(kalbų supratimas, kalbinė raida)

Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti žodinės ir nežodinės kalbos supratimą, kalbinę raidą, kalbų įvairovės suvokimą ir kalbinės tapatybės formavimąsi.

Ugdymo(si) gairės. Vaikai:

- Domėtis kalbų ir kultūrų įvairove, pažinti skirtingas kalbas kaip įdomų, žaismingą ir vertingą reiškinį.
- Formuos teigiamą požiūrį į įvairias kalbas, ugdyt pagarbą kitoms kultūroms.
- Stiprins gimtosios kalbos suvokimą ir raidą, geriau suvoks savo kalbą, plėtos žodyną, kalbinę raidą ir gebėjimą reikšti mintis.
- Ugdyt gebėjimą atpažinti, palyginti, išgirsti kalbų skirtumus ir panašumus.
- Plėtos bendravimo ir socialinius įgūdžius per kalbą (kalbės, bendraus, klaus, diskutuos, pasakos, išklausk kitus).
- Suvoks savo kalbinį kontekstą, supras, kad jų kalba yra vertinga ir svarbi.

1-3 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas Vertybinė nuostata <i>Vertybinė nuostata. Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą.</i> Esminiai gebėjimai <i>Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</i>	2-asis žingsnis ♦ Pradedą geriau suprasti kontekstą ir intonaciją. Gali reaguoti į paprastus klausimus, pavyzdžiui, „kur šuo?“ arba „ką turi rankoje?“ ♦ Gali vykdyti paprastus prašymus, pvz., „atnešk kamuolį“ arba „uždėk kepurę“. ♦ Supranta vientisinius sakinius ir klausimus. ♦ Įsidėmi paprastus žodžius. ♦ Reaguoja į žodžių skambesį, kontrastingus garsus. ♦ Klausosi skaitomų kūrinių, atpažįsta skaitomus kūrinius. ♦ Suvokia mažos apimties tekstą. ♦ Emocijomis išreiškia/parodo teksto suvokimą. ♦ Domisi įvairaus formato knygelėmis, jas varto, apžiūrinėja. ♦ Parodo knygelėje suaugusio įvardintą daiktą. ♦ Įsijungia į žaidimus. Supranta beveik visus žodžius. 3-iasis žingsnis ♦ Susikaupia (trumpam) klausydamas bendraamžių, suaugusiojo. ♦ Pradedą konstruoti paprastesnes sakinių struktūras, pvz., „Noriu obuolio“ arba „Mama, eime“. ♦ Supranta klausimus „kas“, „kur“, „ką“, „kiek“. ♦ Įvykdo du iškart pasakytus pavedimus. ♦ Įvykdo „duok vieną, duok daug“.

	♦ Supranta kūno kalbą, mimiką. ♦ Vartydamas knygelę skiria paveikslėlius nuo teksto. ♦ Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių. ♦ Girdėtą kūrinio prasmę atskleidžia imituodamas judesius, vaidindamas. ♦ Skiria du išbelstus garsus nuo vieno, skiria vienaskaitą ir daugiskaitą. ♦ Išklauso trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus. ♦ Supranta pasakojimą apie daiktus ir įvykius, kurių nėra čia pat. ♦ Mėgsta pasakoti trumpus pasakojimus, dažnai maišydamas savo kalbos struktūras ar žodžius.
Kalbinė raiška Vertybinė nuostata <i>Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.</i> Esminiai gebėjimai <i>Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, išitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.</i>	2-asis žingsnis ♦ Naudoja kūno kalbą, kad sustiprintų savo žodžius (pvz., skėsteli rankomis, sakydamas „nežinau“). ♦ Naudoja paprastus žodžius, emocijoms ir poreikiams išreikšti „Bijau“, „Noriu“, „Nenoriu“. ♦ Kalba dviejų žodžių sakiniiais. Rodydamas žaislą, sako: „Mano mašina“. ♦ Atsitiktiniais judesiais brauko popieriaus lape. ♦ Rodo susidomėjimą rašymo priemonėmis. ♦ Vadina save vardu.
	3-iasis žingsnis ♦ Papasakoja, ką veikė: „Valgiau obuolį“, „Buvo mama“. ♦ Užduoda klausimus: „Kas čia?“, „Kodėl?“, „Kur mama?“ ♦ Kartuoja suaugusiųjų ar kitų vaikų žodžius, frazes („Labas rytas“, „Aš galiu“). Pakartoja keturių skiemenų žodžius. ♦ Bando įvardinti daiktus iš knygelės ar aplinkos. ♦ Mėgdžioja suaugusių kalbą ar intonaciją. ♦ Kalba su meškiuku, kitu žaislu. ♦ Pasakoja apie tai, ką matė ir patyrė. ♦ Kartuoja kitų vaikų ar suaugusiųjų sakinius ar žodžius. ♦ Papildo pokalbį savo mintimis („Aš irgi noriu obuolio“). ♦ Pasakoja trumpas istorijas apie savo patirtį. ♦ Atpasakoja, ką girdėjo, pvz., „Mama sakė eiti valgyti“. ♦ Kuria istorijas žaisdamas su lėlėmis ar mašinėlėmis. ♦ Derina veiksmus su kalba, pvz., „Lėlė miega“ ir uždengia ją audiniu.

4-6 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas Vertybinė nuostata <i>Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą.</i> Esminiai gebėjimai <i>Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus</i>	4-asis žingsnis ♦ Į klausimus dažnai atsako paprastai ir tiesiai. Pavyzdžiui, į klausimą „Kodėl reikia eiti miegoti?“ jis gali pasakyti „Kad būčiau pailsėjęs“. Kartais, užuot atsakęs žodžiu, jis gali pademonstruoti, ką supranta. Pavyzdžiui, į klausimą „Kaip pastatyti bokštą iš kaladėlių?“ jis gali tiesiog parodyti savo veiksmus. Taip pat geba įvykdyti kelis nurodymus iš eilės, pvz., „pasiimk pieštuką ir popierių, ir ateik pas mane“. ♦ Kuria pasakas, varto, žiūrinėja pasakų knygas, paveikslus, klausosi grožinės literatūros kūrinių, žaidžia „žodžių žaidimus“, kuria, iliustruoja knygeles, inscenizuoja, improvizuoja. ♦ Klausosi pasakų, geba atsakyti į paprastus klausimus. ♦ Žino savo vardo pirmą raidę, ją vaizduoja grafiškai. ♦ Prisimena kai kuriuos įvykius ar detales iš tekstų ir perteikia juos savitais būdais, pavyzdžiui, pasakodamas, piešdamas, vaidindamas.

	5-asis žingsnis ♦ Geba susieti skirtingas sakinio dalis ir atpažinti pagrindinę mintį. Supranta priežastinius ryšius, laiką ir detales, aprašytas sakiniuose. ♦ Geba suprasti kitos kalbos kalbančius bendraamžius, dažnai remiasi jo konteksto suvokimu, kūno kalbos stebėjimu ir spontanišku noru bendrauti. ♦ Manipuliuoja įvairios medžiagos raidėmis. ♦ Dėlioja korteles su daiktais ir jų pavadinimais. ♦ Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir grafinę raišką. ♦ Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. ♦ Remdamasis knygos pavadinimu, viršelio dizainu, spalvomis ar iliustracijomis, geba nuspėti, apie ką bus knyga. ♦ Atidžiai klausosi literatūrine kalba ar tarmiškai perteikiamų tekstų ir atpažįsta emocijas, toną ir prasmes, net jei kalbos stilius skiriasi. 6-asis žingsnis ♦ Klausosi savo ir draugų kalbos įrašų, pastebi intonacijas ar įdomius momentus. Geba atskirti pajuokavimus nuo rimtų pareiškimų, reaguodamas juoku, šypsena arba tam tikru atsakymu, kuris atspindi supratimą. ♦ Pastebi ir supranta artimiausioje aplinkoje girdimus kitos kalbos žodžius, pavyzdžiui, „hello“, „bye“, ir gali juos pritaikyti žaidimuose ar pokalbiuose. ♦ Atpažįsta keliolika raidžių, žinomus žodžius ir raidžių junginius. Domisi knygomis, rašytiniais tektais. ♦ Pradedą tvirčiau suprasti, kad kiekviena raidė (ar raidžių derinys) atitinka garsą, taip išmokdamas geriau „išgirsti“ žodį prieš užrašydamas. ♦ Žaidžia žodžių žaidimus: įvairiai juos intonuoja, įsiklauso į skambėjimą, kuria naujus žodžius vadovaudamiesi jau atrastu kalbos jausmu.
Kalbinė raiška Vertybinė nuostata <i>Domisi žodiniiais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitų.</i> Esminiai gebėjimai <i>Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</i>	4-asis žingsnis ♦ Gali garsiai „mąstyti“, pavyzdžiui, žaisdamas su lėlėmis ar konstruktoriais, pasakodamas, ką daro („Dabar pastatysiu bokštą“). ♦ Tikslingai naudoja kalbą reikmėms išreikšti, pvz., „Duok man pieštuką“. ♦ Moka vartoti gramatines žodžių formas (pvz., linksnius, prielinksnius), teisingai derinti žodžius pagal sakinio struktūrą, pvz., „Aš bėgau į kambarį“. ♦ Reiškia savo mintis aiškiau, mokosi naujų žodžių, praturtina savo kalbą įvairiais terminais, geba formuoti sudėtingesnius sakinius. ♦ Prisimena trumpus tekstus ir deklamuoja ar pasakoja juos garsiai, panaudodamas intonaciją, pabrėždamas tam tikrus žodžius ar frazes. Gestai ir mimika padeda sustiprinti išreikštą emociją. ♦ Padedamas suaugusiojo, atkuria pagrindinius pasakos įvykius. ♦ Kopijuoja, maketuoja, kuria įvairius raštus, simbolius, naudoja lietuvių liaudies raštus kūryboje. Suranda pažįstamas raides ir žodžius, simbolius, juos kopijuoja. 5-asis žingsnis ♦ Kuria dialogus su kitais vaikais, išreiškia norus ir poreikius, bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais. Kartais pakartoja kitų vaikų žodžius, kad geriau suprastų jų kalbą ir pritaikytų ją bendravimui. ♦ Pasakoja istorijas, laikosi įvykių sekos, naudoja tinkamas jungtis. ♦ Aktyviai klausosi, geba suprasti ir atpasakoti girdėtą informaciją. ♦ Dalyvauja pokalbiuose, užduoda klausimus, atsako į juos. ♦ Kuria knygeles, sveikinimo atvirukus, kvietimus, žemėlapius, grupės taisykles. ♦ Iliustruoja savo sugalvotus pasakojimus, pagamintas knygeles. ♦ Sugalvoja savo knygelėms pavadinimus. Piešia ir rašinėja ant didelių ir mažų rašymo lentelių, smėlio, popieriaus: rašikliu, pieštukais, kreidelėmis, lanksto iš vielučių.

	6-asis žingsnis ♦ Naudoja įvairius žodžius, įskaitant sinonimus ir antonimus, kad paaiškintų savo mintis. ♦ Aktyviai klausinėja apie tai, ką matė ar girdėjo, ir dalyvauja diskusijose, išsakydamas savo nuomonę ar svarstymus. ♦ Stebi paveikslėlių seką ir kuria pasakojimą, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius. Naudodamas kelis būdvardžius, apibūdina istorijų veikėjus, pabrėždamas jų savybes ir charakterį. ♦ Spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, trumpus žodžius. ♦ Vaikai geba perteikti savo mintis, jausmus, patirtį ženklais (piešiniu, vaizdu, simboliais). ♦ Tyrinėja aplinką ieškodami ir atirasdami linijas, raidžių elementus. ♦ Eksperimentuoja su gamtine medžiaga kurdami, dėliodami raides.
--	---

Ugdymo sritis: Tyrinėjū ir pažįstu aplinką

(aplinkos pažinimas, matematinis mąstymas, skaitmeninis sumanumas, tyrinėjimas)

Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimą, matematinį mąstymą, skaitmeninį sumanumą, tyrinėjimą, mokėjimą mokytis, gebėjimą žaisti ir problemų sprendimą. Ugdymo(si) veiklos skatina žaidimo, kūrybiškumo, emocijų suvokimo ir raiškos gebėjimus.

Ugdymo(si) gairės. Vaikai:

- pažins aplinkos daiktus (jų savybes ir paskirtį). Gebės orientuotis erdvėje remiantis jo vieta aplinkoje;
- tyrinės artimosios aplinkos objektus ir reiškinius. Suvoks, kad gyvoji ir negyvoji gamta turi gyvybiškai svarbių sąsajų;
- susipažins su skaičiais. Plėtos supratimą apie skaičiavimo būdus ir jų taikymą aplinkos pažinimui, problemų sprendimui;
- plės suvokimą apie matematinius būdus erdviniams objektams pažinti ir įvairias išraiškos galimybes savo pastebėjimams apie jų formą, dydį, masę, padėtį ir judėjimą tam tikra kryptimi apibūdinti;
- įgis skaitmeninio raštingumo ir informatinio mąstymo pradmenis.

1-3 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas Vertybinė nuostata <i>Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</i> Esminiai gebėjimai <i>Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir</i>	2-asis žingsnis ♦ Emocingai reaguoja atpažinęs aplinką, savarankiškai nueina į nurodytą vietą, atneša suaugusiojo paprašytą daiktą. ♦ Mėgdžioja suaugusiųuosius, bando pakartoti elementarius higienos veiksmus: šukuojasi, valo nosį, bando valgyti su įrankiais, palaistyti augalą ir pan. ♦ Žaisdamas ir tyrinėdamas pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (formą, dydį, spalvą ir tekstūrą), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios).

<i>apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.</i>	3-asis žingsnis ◆ Džiaugiasi pamatęs savo pažįstamą aplinką, įvardija šeimos narius, supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, parodo ir pasako, kiek jam metų. ◆ Bendraudamas pavadina kai kuriuos dažnai sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis. ◆ Domisi ir klausinėja apie nematytus daiktus, klausia, kas tai yra. ◆ Pasako, kai šalta ar šilta. ◆ Džiaugiasi galimybe liesti, kvėpuoti grynu oru ar net žaisti su smėliu, vandeniu ar lapais.
Matematinis mąstymas <i>Vertybinė nuostata</i> <i>Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.</i> <i>Esminiai gebėjimai</i> <i>Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.</i>	2-asis žingsnis ◆ Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. ◆ Natūraliai išitraukia į žaislingą veiklą su daiktais į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. ◆ Žaidžia su skirtingų formų ir dydžių kaladėlėmis, indeliais, formelėmis, bando jas pritaikyti, įdėti. ◆ Kalbinamas suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva, vis geriau suprasdamas, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. ◆ Paprašytas gali atnešti reikiamo dydžio kamuolį ar pan. 3-asis žingsnis ◆ Natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 3 neskaičiuodami daiktų („matomi“ skaičiai). ◆ Su mokytojo pagalba atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. ◆ Žaisdamas rūšiuoja daiktus pagal spalvą, formą, dydį. ◆ Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. ◆ Žaisdamas su kaladėlėmis bando konstruoti erdvinius objektus, tyrinėja jų tvirtumo galimybes (kaip pastatyti bokštą, kad jis nenugriūtų ir pan.).
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> <i>Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.</i> <i>Esminiai gebėjimai</i> <i>Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarių skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.</i>	2-asis žingsnis ◆ Naudoja interaktyvias knygeles ar žaislus, kurie reaguoja į prisilietimus ar balsą. ◆ Paspaudžia ekrane matomas ikonas ar paveikslėlius ir stebi, kas vyksta. ◆ Bando įjungti ar išjungti prietaisus (pvz., televizorių ar žaislinį kompiuterį). ◆ Atpažįsta mygtukus ar ikonas, kurios sukelia norimą veiksmą (pvz., spaudžia „grojimo“ mygtuką muzikiniame žaisle). 3-asis žingsnis ◆ Naudoja paprastą interaktyvų žaislą (pvz., robotuką, kuris juda pagal nurodymus), bandydamas suprasti, kaip jį valdyti. ◆ Atlieka veiksmų seką pagal suaugusiojo nurodymus, (pvz., „Paspausk čia, tada čia ir jis pradės dainuoti“). ◆ Mokosi atsargumo priemonių, (pvz., nenešti muzikinio žaislo prie vandens ar nemesti jo ant žemės).
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> <i>Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.</i> <i>Esminiai gebėjimai</i> <i>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir</i>	2-asis žingsnis ◆ Kartoja tą patį žaidimą, prašo dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį. ◆ Pratinasi veikti su įvairiais daiktais ir žaislais pagal paskirtį. ◆ Išbando naujus žaislus ir daiktus. ◆ Jau naudojamus daiktus išbando kitame kontekste. 3-asis žingsnis ◆ Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais, medžiagomis.

<i>gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</i>	♦ Stebi nepažįstamus daiktus, medžiagas, bando išsiaiškinti kas tai, kaip veikia, kas vyksta. ♦ Fantazuoja su gamtine medžiaga: kaštonais, gilėmis, medžių lapais. ♦ Eksperimentuoja su formomis, dydžiais: surenka bokštą, sudeda figūras per jai tinkančius tarpus. ♦ Atranda naujus veikimo būdus, atradęs išreiškia garsais, intonacija, mimika. ♦ Ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas. ♦ Džiaugiasi atradimo rezultatu, rodo jį kitiems.
--	--

4-6 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas Vertybinė nuostata <i>Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</i> Esminiai gebėjimai <i>Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.</i>	4-asis žingsnis ♦ Pradedą orientuotis savo aplinkoje, atpažįsta pažįstamas vietas ir džiaugiasi pastebėdamas pokyčius. ♦ Geba įvardyti paros dalis ir jas sieti su savo kasdienėmis veiklomis. ♦ Pastebi gyvūnus, jų išskirtinius bruožus (kailis, uodega, nagai, spalva ir pan.), klausia vardo, ką valgo ir pan. ♦ Bando paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą. ♦ Stebi, kas atsitiks judinant daiktus (pučiant, traukiant, stumiant, sukan, supant, skandinant). ♦ Tyrinėja medžiagų savybes: sušlapina, plėšia, minko ir pan. ♦ Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygose, nuotraukas, patys aiškina, ką mato, klausia. ♦ Stebėjimų metu pastebi, pasako, parodo, kaip pasikeitė gamta rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą, bando samprotauti su kuo tai susiję. ♦ Rūšiuoja atliekas, žino, kodėl to reikia. 5-asis žingsnis ♦ Kaupia informaciją apie pasaulį, žmones, reiškinius, šeimą, gimtinę, savo šalį, tradicijas, šventes. ♦ Aiškinasi savo miesto savitumus, įžomybes. ♦ Aiškinasi, kuo vieni žmonės skiriasi nuo kitų, stebi ir aptaria iliustracijas, nusako skirtumus: amžiaus, lyties, kūno sandaros. ♦ Gali pasakyti, ką veikė vakar, ką daro dabar ir ką planuoja veikti rytoj, bei pamažu mokosi sudėlioti dienos ar net ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. ♦ Žino augalo poreikius (vanduo, šviesa, dirvožemis). ♦ Žino, kuo naudingi gyvūnai, kuo pavojingi, kodėl jie tokie būna ir kaip apsisaugoti nuo jų grėsmės. ♦ Įvardija gamtos ir oro reiškinius: giedra, lietus, sniegas, griauštinis, vaivorykštė. ♦ Apibūdina metų laikus. ♦ Taupo popierių, elektrą, vandenį. 6-asis žingsnis ♦ Pasakoja apie tradicines šventes, žino Lietuvos sostinę. ♦ Žiūrėdamas paveikslus, nuotraukas, išvykų ir ekskursijų metu įvardija žmonių profesijas, jų atliekamą darbą. ♦ Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, tyrinėja šalies žemėlapi, konstruoja. ♦ Stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), vaisiuose suranda sėklas. ♦ Supranta, kad Žemė yra planeta, kuri sukasi aplink Saulę, o Mėnulis – Žemės palydovas, kuris taip pat juda aplink mūsų planetą, domisi, kodėl

	keičiasi diena ir naktis, kaip atsiranda metų laikai, kodėl Mėnulis keičia formą (mėnulio fazės). ♦ Dalyvauja prasmingose veiklose, kurios siejamos su aplinkos saugojimu, tvarkymu. ♦ Aiškinasi ir išreiškia supratimą, kad kai kurie žmonės patiria skurdą, jiems reikalinga pagalba, todėl įsitraukia į organizuojamas labdaros akcijas, prisideda prie kitų labdaros iniciatyvų.
Matematinis mąstymas Vertybinė nuostata <i>Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.</i> Esminiai gebėjimai <i>Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.</i>	4-asis žingsnis ♦ Formuoja figūras ir objektus iš molio: sausainius, gyvates, gyvūnus. ♦ Supranta sąvokas „aukščiausias“, „didžiausias“, „vienodas“, „daugiau“, supranta ir geba įvardinti paveikslėlį, kuriame daugiausiai daiktų. ♦ Skaičiuoja nuo 1 iki 7, bet nebūtinai teisingai. Atpažįsta skaičius (iki 5), atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. ♦ Lygina kiekius, suskaičiuoja bent keturis objektus, supranta priešingybes (pvz. didelis – mažas). ♦ Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. ♦ Žaisdamas vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“ ir t.t. ♦ Paveikslėlyje randa visus vienos formos daiktus. 5-asis žingsnis ♦ Palygina rinkinių iki 5 daiktų kiekviename kiekius, atlieka sudėties ir atimties veiksmus 5-ių ribose, rikiuoja objektus nuo mažiausio iki didžiausio, identifikuoja juos sekoje. ♦ Nematuoamas pasako, kuris iš dviejų pažįstamų objektų sunkesnis, aukštesnis, kuriame inde yra mažiau vandens. ♦ Aplinkoje atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, konstruoja nuo keturių iki šešių nurodytų figūrų. ♦ Popieriaus lape atvaizduoja kelių matomų daiktų išdėstymą, apibūdina jų vietą, padėtį suvokia dydžio ir formos sąvokas. ♦ Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Paeiliui dėlioja trikampius ir kvadratus. ♦ Žaisdamas daiktų lotą, randa reikiamos spalvos kortelę. Nuspalvina trikampius viena, o stačiakampius – kita spalva. 6-asis žingsnis ♦ Pasako skaičių pavadinimus, jam priskiria atitinkamą daiktų skaičių (iki 10). ♦ Naudodamasis objektais, piešiniais ar kurdamas istorijas, supranta, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. ♦ Matuoja, fiksuoja, augalus darže, šiltnamyje, ant palangės stebi, prižiūri kaip jie auga. ♦ Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, rūšiuoja pagal požymius. ♦ Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridėdant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. ♦ Gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje, kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. ♦ Suskaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. ♦ Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Naudodamasis abiejų rankų pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas. ♦ Pasako, kad mamos karoliai suverti iš rutuliukų, langas yra stačiakampio formos, saulė – apvali.

Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminiai gebėjimai</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	4-asis žingsnis ♦ Atlieka užduotis planšetėje pagal mokytojo nurodymus. ♦ Naudoja skaitmenines priemones, kuria paprastus projektus, piešinius ar pasakojimus. ♦ Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbando sudarytą paprastą programą, atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. ♦ Supranta pagrindines skaitmeninio turinio saugaus dalinimosi taisykles. 5-asis žingsnis ♦ Naudoja išmaniųjų telefonų kameras, kad užfiksuotų aplinką, žmones ar įdomius objektus. ♦ Naudojasi programėlėmis, kurios leidžia piešti ir spalvinti skaitmeniniu būdu. ♦ Žaidžia, konstruoja, bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). ♦ Naudojasi įrenginiais atsakingai, pvz., ribotas laikas prie ekrano, taisyklės. 6-asis žingsnis ♦ Įsitraukia į veiklas, kurių metu gyvai arba nuotolinėmis priemonėmis bendrauja su vaikais ar suaugusiaisiais, kalbančiais kitomis kalbomis. ♦ Rašytinės raidės gebėjimus ugdo išrašdamas raides skaitmeniniuose įrenginiuose, sieja jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis, rašo spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu. ♦ Nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas. ♦ Naudojasi robotų rinkiniais, tokiais kaip „Bee-Bot“ ar „Lego WeDo“. ♦ Sudaro paprastą veiksmų seką, stebi, kaip robotas ją vykdo, ir pastebėję klaidas – koreguoja. ♦ Žino bazines saugumo taisykles (neatskleisti asmeninės informacijos, dalintis turiniu tik su tėvų ar mokytojų leidimu).
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminiai gebėjimai</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	4-asis žingsnis ♦ Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja. ♦ Domisi gamtinės aplinkos tyrinėjimais (stebėjimais, bandymais). ♦ Suaugusiojo padedamas numato, ką reikės atlikti, pasiūlo, kokias priemones ir kaip galima panaudoti tyrinėjant, stebi ar bando, aptaria ir daro išvadas. 5-asis žingsnis ♦ Tai, ką sužinojo tyrinėdamas, susieja su tuo, ką jau žinojo, išsako savo abejones ir ką dar norėtų sužinoti. ♦ Suaugusiojo padedamas atlieka paprastus artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, darbo, kūrybos tyrinėjimus. ♦ Tyrinėja susidomėjęs, atidžiai, stengiasi viską pastebėti. ♦ Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius. ♦ Atskiria dalis nuo visumos, sujungia dalis į visumą, grupuoja. ♦ Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nesudėtinga schema. 6-asis žingsnis ♦ Stebėdamas ir vykdydamas bandymą stengiasi atlikti tvarkingai, laikytis sutartų taisyklių. ♦ Paaiškina, kad gamtą ar socialinę aplinką tyrinėti reikia atsargiai, nurodo, ko reikia saugotis gamtoje (neragauti nepažįstamų vaisių, uogų, neimti į rankas vabzdžių ir t.t.), buityje, gatvėje. ♦ Užduoda „kodėl?“, „kaip?“ ir „kas būtų, jeigu?“ klausimus. ♦ Dažnai sujungia tyrinėjimą su problemų sprendimu, pavyzdžiui, kaip pastatyti aukštesnį bokštą arba kaip rasti slaptą žaidimo objektą.

Ugdymo sritis: Kuriu ir išreiškiu (kūrybingumas, estetiškas suvokimas, meninė raiška)

Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti estetinį suvokimą, meninę raišką, gebėjimą žaisti, kūrybiškumą, tyrinėjimą, emocijų suvokimą ir raišką. Ši ugdymo sritis padeda skatinti vaikų kūrybiškumą, lavinti estetinį suvokimą ir sudaryti sąlygas įvairiapusei meninei raiškai. Akcentuojamas kūrybinis procesas, o ne rezultatas – skatinama eksperimentuoti, atrasti, džiaugtis kūrimo procesu.

Ugdymo(si) gairės. Vaikai:

- žaismingai reikš savo emocijas patirtis ir įspūdžius kuriant ir įvaldant įvairias žaidimo formas ir būdus, plėtos vaizduotę, kūrybiškumą, stiprins improvizacinius įgūdžius;
- tyrinės garsų ir muzikos pasaulį, išbandys įvairias muzikines raiškos priemones ir būdus: kurs, gilins estetinį suvokimą. Per dainas, muzikinius žaidimus, ratelius ir kitokią muzikinę raišką susipažins su savo ir kitų tautų kultūros pavyzdžiais;
- vizualinės raiškos priemonėmis išreikš save, savo jausmus, emocijas, potyrius, savo pasaulio matymą ir supratimą apie tam tikrus reiškinius, plėtos vaizdinį ir erdvinį mąstymą, kūrybingumą. Dailės raiška atras ir plėtos vaikų autentišką vaizdavimo stilių;
- tyrinės ir pažins teatrinių raiškos formų įvairovę, išbandys skirtingas teatrines raiškos priemones;
- plėtos kūrybiškumą ir pagilins estetinį pasaulio pažinimą teatro meno formomis.

1-3 metai

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kūrybiškumas <i>Vertybinė nuostata Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.</i> <i>Esminiai gebėjimai Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.</i>	2-asis žingsnis ◆ Pradeda statyti kelių kaladėlių bokštus ar kitokias struktūras. ◆ Kartoja ritmiškas frazes, žodžių žaidimus. ◆ Kūrybingai tyrinėja lipdymo masę, popierių ir kitas menines priemones. ◆ Pradeda piešti paprastas chaotiškas linijas, taškelius. ◆ Gali panaudoti vieną daiktą kaip įrankį, kad pasiektų kitą. 3-asis žingsnis ◆ Pradeda imituoti suaugusiųjų veiklas (pvz., „virti“ valgyti, „kalbėti“ telefonu ir t.t.). Atsiranda socialiniai vaidmenys: mama, tėtis, gydytojas. ◆ Žaisdamas kuria savitą pasaulį, kur daiktai įgauna kitą prasmę (pagalvės - kalnai, šaukštas - laivas ir pan.) ◆ Piešia atpažįstamus objektus pasirenkant spalvas ir formas sąmoningai, net jei jos nėra „teisingos“. ◆ Pasakoja savo išgalvotas istorijas, net jei jos atrodo chaotiškos ir nelogiškos.
Estetinis suvokimas <i>Vertybinė nuostata Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.</i> <i>Esminiai gebėjimai</i>	2-asis žingsnis ◆ Stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). ◆ Varto iliustruotas vaikiškas knygeles, albumus, atvirutes, meno kūrinių albumus – liečia, šūkčioja, kalbina spalvingus paveikslėlius. ◆ Klausydamas linksmos muzikos ar dainos reiškia savo emocijas. ◆ Mėgdžioja veiksmus, garsus, džiaugiasi laisvu išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu.

<i>Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.</i>	♦ Džiūgauja, krykštuoja matydamas spalvingus vaizdus gamtoje. 3-asis žingsnis ♦ Klausio mokytojo parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. ♦ Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą (analizuojant, lyginant, kategorizuojant) supranta aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt. ♦ Stebi bendraamžių ir suaugusių raišką ir jos rezultatus - dailės darbelius. ♦ Pastebi ir parodo puošybinius elementus aplinkoje, pasako: „gražu – negražu“.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</i> <i>Esminiai gebėjimai Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</i>	2-asis žingsnis ♦ Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse. ♦ Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. 3-asis žingsnis ♦ Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėdamas įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. ♦ Veikia su dailės priemonėmis – piešia storais teptukais, vaško kreidelėmis, pirštais, palieka pirštų, delnų antspaudus. Piešia vienos, vėliau kelių spalvų guašu. ♦ Braižo, taškuoja, raito linijas per visą lapą. Piešia simbolius (saulutes, kryželius, spirales, veidus), bando spalvinti piešinius. ♦ Minko, maigo, volioja, suploja, pjausto lipdymo medžiagą. Intuityviai klijuoja, lipina, bando kirpti žirklėmis. Stato iš dėžių, ričių, kaladžių didelius statinius. ♦ Pasakoja suaugusiajam ką jis nupiešė, kaip tai pavyko. ♦ Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.

4-6 metai

Pasiiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kūrybiškumas <i>Vertybinė nuostata Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.</i> <i>Esminiai gebėjimai Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas</i>	4-asis žingsnis ♦ Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove, geba panaudoti kasdien naudojamus daiktus pagal kitą paskirtį, iš daiktų sukurti savo, naują produktą. ♦ Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų. ♦ Pasakodamas apie šeimą, save, kuria nebūtų įvykių, nutikimų. ♦ Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri, kas išeis. ♦ Mėgsta improvizuoti, kurti naujas, netikėtas, originalias fantastines istorijas, užsiimti nauja veikla, kurioje gali atrasti ir ištirti dar nepažintus dalykus. 5-asis žingsnis ♦ Siūlo įvairius problemų sprendimo būdus. Geba kelti klausimus, pastebėti trūkstamą informaciją ir t. t. ♦ Išradingai ir kūrybingai naudoja įvairias medžiagas, priemones, atlikdamas užduotis ar kurdamas projektus. ♦ Realybę paverčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja savo veikloje – vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas, kurdamas istorijas ir pan. ♦ Išbando įvairius piešimo būdus (vašku, dažymą pirštais ir pan.).

<i>kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.</i>	6-asis žingsnis ◆ Supranta, domisi ir geba atsakyti į fantastinius, neįprastus klausimus, turi netikėtų idėjų ir nori naudotis anksčiau išbandyta medžiaga, bet ją perkuria, panaudoja kitaip, remdamasis ankstesne patirtimi, taip nuolat tobulindamas veiklos galimybes. ◆ Turi neįprastų, netikėtų idėjų, bando ir ieško būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti. ◆ Bando nuspėti kasdienos įvykius pagal tai, ką pastebi (pvz., pagal dangaus ženklus, bando nuspėti ar lis, ar bus vaivorykštė). ◆ Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais ar charakteringais veikėjais.
Estetinis suvokimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrissi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	4-asis žingsnis ◆ Dalyvauja salėje vykstančiuose muzikiniuose užsiėmimuose, dainuoja, šoka, žaidžia. ◆ Emocingai komentuoja savo piešinį ir procesą, įvardija kodėl vienas ar kitas darbas patiko. ◆ Pastebi kūrinių ypatumus. Pokalbiuose su draugais ir suaugusiais pasako savo nuomonę apie kūrinius, daiktus ar reiškinius. 5-asis žingsnis ◆ Daug kartų kartoja patikusias daineles, šokius, ratelius. ◆ Žaisdamas imituoja pasakų, vaidinimų veikėjų intonacijas. ◆ Noriai dalyvauja kūrybiniame procese, kalbėdamas apie draugo kūrybos rezultatą pagiria. ◆ Dalyvauja diskusijose apie tai, ką yra matęs, tyrinėja kuo skiriasi dailės kūrinys, fotografija, kinas ir t.t. ◆ Bendraudamas papasakoja vaidinimo, šokio muzikos kūrinėlio elementus, siužetą. Išsako savo nuomonę apie tai kas patinka, o kas ne ir kodėl. 6-asis žingsnis ◆ Ilgai sutelkia dėmesį ir seka jį sudominusį vaidinimą ar filmuką, aiškina, parodo veikėjų veiksmus, emocines būsenas, apibūdinimus. ◆ Dalyvaudamas vaikų vaidinimuose emocingai, išraiškingai pakartoja frazes ir intonacijas. ◆ Aktyviai dalyvauja meninės kūrybos procese, stengiasi viską atlikti kuo gražiau, geriau. Bendraudamas su draugais reiškia savo nuomonę apie grupės aplinką, gamtos grožį.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminiai gebėjimai</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	Dailės posritis 4-asis žingsnis ◆ Drąsiai naudoja įvairias priemones, tokias kaip pieštukai, dažai, molis ar net gamtinės medžiagos (lapai, akmenukai). Tyrinėja jų savybes, maišo spalvas, kuria tekstūras. ◆ Komentuoja kylančias asociacijas atradus apskritimo ir iš jo išeinančių linijų piešimo variantus. ◆ Atranda, kad štrichuojant galima ką nors pavaizduoti. ◆ Piešia ant smėlio, kuria koliažus. 5-asis žingsnis ◆ Pasirenka įvairias technikas (piešimą, tapybą, lipdymą) ir spontaniškai derina jas, bandydamas atrasti naujus išraiškos būdus. Pradedą savarankiškai organizuoti savo veiklą, pasirenka priemones, numato proceso eigą. ◆ Pradedą vaizduoti žmogaus judesį. ◆ Išbando įvairias kūrybos technikas: monotipiją, grotąžą, koliažus. Karpo, lanksto, pina, audžia ir popieriaus juostelių, šiaudų ir kt. kuria erdvines figūras iš popieriaus, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų. 6-asis žingsnis ◆ Eksperimentuoja su technikomis, kurios reikalauja daugiau kantrybės ir nuoseklumo. ◆ Piešdamas kuria fantastines istorijas, apie jas pasakoja, kuria, improvizuoja. ◆ Stebėdamas tautodailės elementus bando juos atvaizduoti savo kūrybiniuose darbuose.

	♦ Esant galimybei žaidžia kompiuterinės grafikos programa: piešti įvairiomis linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas. ♦ Komentuoja savo, kitų vaikų ar menininkų darbus, vartodamas paprastas dailės sąvokas. Pradedą skirti skirtingas dailės formas, tokias kaip grafika, tapyba ar skulptūra. Jis gali pastebėti: „Tai paveikslas, o štai ten – skulptūra.“ Muzikos posritis 4-asis žingsnis ♦ Dalyvauja muzikinėje veikloje, klausosi muzikos ir gamtos garsų. ♦ Dainuodamas lietuvių liaudies ar kitas dainas, imituoja jas judesiais, geba dainuoti garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau. ♦ Grodamas muzikiniais instrumentais, ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Pradedą pastebėti, ar melodijos ir garsai yra panašūs ar skirtingi. Pradedą atpažinti anksčiau girdėtas dainas ar melodijas. Turi savo mėgstamas dainas ar melodijas, kurias nori klausytis dažniau. 5-asis žingsnis ♦ Klausydamas muzikos papasakoja kokius instrumentus girdėjo, kokia muzika buvo. ♦ Dainuodamas stengiasi būti išraiškingas, kūno judesiais imituoja dainos tekstą. ♦ Muzikuoja instrumentais pritardamas dainoms, šokiams. ♦ Improvizuoja, kuria melodijas. ♦ Žino keletą muzikos instrumentų, atpažįsta jų skleidžiamus garsus. Reguliuoja savo grojimą, kad pritaikytų jį prie bendro skambesio. 6-asis žingsnis ♦ Eksperimentuoja balsu – mėgdžioja įvairius garsus iš aplinkos, improvizuoja melodijas. ♦ Kartu su draugais dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos dainas. ♦ Melodiniais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas, pritaria suaugusiojo grojimui. ♦ Piešia skirtingus garso stiprumo lygius naudodamas storesnes arba plonesnes linijas, o ritmus vaizduoja pasikartojančiais ženklais. Muzikos supratimą išreiškia per kūno kalbą, pavyzdžiui, plojant, judant pagal ritmą arba imituojant muzikos atlikimą. Šokio posritis 4-asis žingsnis ♦ Juda pagal muziką, keičia tempą spontaniškai – lėtina arba greitina judesius, bandydamas atkartoti girdimą ritmą. ♦ Žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, pvz.: „Šiaudų batai“ ir kt. ♦ Pradedą suprasti ir laikytis susitarimų, tokių kaip eilės tvarka, erdvės gerbimas, bendras ritmas grupėje. ♦ Stebėdamas savo ir kitų vaikų pasirodymus, gali spontaniškai pasakyti, kas jam patiko arba kuo kažkas buvo įdomu. 5-asis žingsnis ♦ Tyrinėja judesius per įvairius žaidimus – šokinėja, sukasi, imituoja gyvūnų ar daiktų judesius. ♦ Natūraliai juda pagal muziką, kurdamas savo ritmą ir derindamas judesius į savitus choreografinius elementus. Pradedą suvokti, kad šokis turi tam tikras struktūras – pvz., judesių atlikimas pagal muzikos ritmą, erdvės naudojimas, pagarba kitų pasirodymams. Jis gali mokytis, kada reikia išlaukti savo eilės pasirodyti, kaip derinti judesius grupėje ir kaip laikytis susitarimų. 6-asis žingsnis ♦ Geba atlikti liaudies šokius ir įvairius ratelius (pvz., tiltelius, grandinėles), suvokdamas jų tvarką ir dinamiką. ♦ Šokdamas sujungia judesius, atliekamus įvairiame erdvės lygyje, įvairiu tempu, panaudojant įvairius judesius be konkrečios istorijos.
--	---

	♦ Pastebi, kad šokis egzistuoja įvairiose aplinkose: mokykloje, šventėse, televizijoje, internete. Jis gali pasakyti: „Mes šokome per šventę“, „Mokytoja rodė naujus judesius“, „Mačiau šokį per koncertą“. Teatro posritis 4-asis žingsnis ♦ Žaidžia vaidmenų žaidimus, susirenka žaidimui reikalingas priemonės. ♦ Tikroviškai pavaizduoja vaidinamą veikėją (kerpa plaukus kaip kirpėjas). ♦ Dažnai į žaidimus perkelia pasakų epizodus ar visas pasakas, kuria dialogus, savaip sugalvoja pasakos pabaigą. 5-asis žingsnis ♦ Kuria situacijas, per kurias „vaidina“ personažą, pasitelkdamas gestus, kalbą ir emocijas, keičia balsą, gestus, veido išraišką, imituodamas personažo elgesį. ♦ Keičia balsą, intonaciją, kad personažas skambėtų unikaliai. ♦ Ruošdamasis vaidinimui, su draugais renkasi dekoracijas, kostiumus. 6-asis žingsnis ♦ Eksperimentuoja su laikysena, gestais, specifiniais judesiais, kurie padeda perteikti personažo temperamentą, emocijas ar net pasakojimą. ♦ Imituoja įvairias emocijas per veido mimiką: susiraukimą, nuostabą, džiaugsmą, liūdesį. ♦ Vaidindamas pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, pavaizduoja veikėjus. ♦ Tariausi su draugais kokius personažus vaidins, kaip juos parodys.
--	---

Ugdymo sritys: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“

(gebėjimas žaisti, problemų sprendimas, mokėjimas mokytis)

Ugdymo(si) sričių paskirtis – plėtoti kasdienes gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savivoką ir savigarbą, savireguliaciją ir savikontrolę, kalbų supratimą, kalbinę raišką, meninę raišką, daiktinės ir gamtinės medžiagos pažinimą, tyrinėjimą, matematinį mąstymą bei kūrybiškumą. Ugdymosi veiklos skatina ugdytis emocijų suvokimą ir raiškos, tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, žaidimo, mokėjimo mokytis gebėjimus.

Ugdymo(si) gairės. Vaikai:

- vaikais plėtos ir kurs žaidimus, kurs vaikų žaidimo kultūrą, žais individualiai ir drauge;
- žais įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų, judriuosius, žaidimus su taisyklėmis;
- laikysis taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose, keisis vaidmenimis;
- pritaikys žaidimui esamas aplinkas;
- natūraliai priims sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, bus nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti;
- spręsdamas problemą samprotaus, kas pavyko (nepavyko), ką galima daryti toliau ar kitaip;
- samprotaus, ieškos priimtinių sprendimo būdų, problemoms pašalinti;
- vertins priimtų sprendimų teisingumą ar pasekmes;
- įsitrauks į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinsis tuo, kas sudomino;
- domėsis tema, ieškos galimybių sužinoti daugiau ir patenkinti savo smalsumą;
- pasakys, parodys, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, ką darys toliau;
- priims sprendimus, ieškos informacijos ir ją atsirinks;
- dalinsis patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasakys, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.

Pasiiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Gebėjimas žaisti Vertybinė nuostata <i>Nusiteikęs kartu su vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.</i> Esminiai gebėjimai <i>Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimo taisyklių.</i>	2-asis žingsnis ♦ Juda spontaniškai ir turėdamas tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Tai daro sutelkęs dėmesį, nors pamatęs, pvz., naują žaislą, lengvai pereina prie kitos veiklos. ♦ Mėgsta kelis kartus iš eilės žiūrėti, klausytis to paties, pvz., skaitomos pasakos, dainos ar filmuko. ♦ Dėlioja kaladėles, bando pastatyti bokštą ir jį nugriaua. ♦ Žaidžia su lėle: maitina ją, guldo į lovytę, užklosto. ♦ Veža mašinytę pirmyn ir atgal, kartodamas burzgimo garsus. ♦ Pastebėjęs suaugusiuosius, vyresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, pats bando daryti taip pat. Klausia: „Kas čia?“ „Kur?“, prašo parodyti. 3-asis žingsnis ♦ Žaidžia šalia kitų vaikų, pvz., stato savo bokštą. ♦ Kopijuoja kitų vaikų veiksmus, pvz., jei vienas vaikas ridena kamuolį, kitas bando daryti tą patį. ♦ „Gamina“ valgi žaislų virtuvėje, maišo ir „vaišina“ suaugusiuosius ar kitus vaikus. ♦ Vaidina gydytoją: tikrina žaislų temperatūrą ir pan. ♦ Naudoja daiktus kūrybiškai, pvz., dėžę paverčia automobiliu. ♦ Žaidžia paprastus žaidimus su taisyklėmis, pvz., „Gaudynės“ arba „Slėpynės“.
Problemų sprendimas Vertybinė nuostata <i>Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.</i> Esminiai gebėjimai <i>Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų.</i>	2-asis žingsnis ♦ Stebi, kaip elgiasi suaugęs, bando veikti savarankiškai. ♦ Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes, jei nepavyksta, renkasi kitus sprendimo būdus. ♦ Žaisdamas atlieka dviejų nesudėtingų, suprantamų veiksmų sekas. 3-asis žingsnis ♦ Jei nepavyksta išspręsti problemos, kviečiasi į pagalbą suaugusį. ♦ Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. ♦ Prisimena ankstesnę patirtį, taiso, tobulina sprendimą. ♦ Pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.
Mokėjimas mokytis Vertybinė nuostata <i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</i> Esminiai gebėjimai <i>Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.</i>	2-asis žingsnis ♦ Kalbinamas pirštais parodo kiek turi metų. ♦ Žaidžia su skirtingų formų ir dydžių kaladėlėmis, indeliais, formelėmis, bando jas pritaikyti, įdėti. ♦ Rūšiuoja tokios pačios spalvos daiktus į atskiras dėžutes. ♦ Paprašytas gali atnešti reikiamo dydžio kamuolį ir pan. ♦ Prisijungia prie suaugusio pasiūlyto žaidimo, pvz., sudeda žaislus į dėžutę arba piešia pirštais. ♦ Kopijuoja suaugusiųjų veiksmus (pvz., „valo“ stalą, „gamina“ maistą). 3-asis žingsnis ♦ Žaisdamas su žaislais daug kartų kartoja veiksmus, tyrinėja juos jeigu nepavyksta pasiekti rezultato. ♦ Daug klausinėja apie tai kaip veikia, kas nors vyksta, atidžiai stebi. ♦ Gali trumpam susikoncentruoti į bendrą veiklą su kitais vaikais ar suaugusiais. ♦ Žaidžia nesudėtingus siužetus su žaislais, kviečia kitus dalyvauti savo veikloje.

Pasiekimų sritis	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Gebėjimas žaisti <i>Vertybinė nuostata</i> <i>Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą</i> <i>Esminiai gebėjimai</i> <i>Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.</i>	4-asis žingsnis ♦ Žaidžia judriuosius žaidimus, dalyvauja estafetėse, žaidžia su įvairiomis sportinėmis priemonėmis. ♦ Žaidžia – vaidina trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus, perteikia emocijomis, žaidžia stalo teatrą. ♦ Kuria žaidimo erdvę, pasirenka reikalingus žaislus, laikosi žaidime prisiimto vaidmens. 5-asis žingsnis ♦ Žaidžia įvairius žaidimus, buriasi į grupes, stebi kitus vaikus, tariasi dėl žaidimo eigos. ♦ Įsitraukia į siužetinius žaidimus, juos plėtoja. ♦ Tikslingai pasirenka žaidimo erdvę. ♦ Laikosi siužetinių vaidmenų žaidimų taisyklių, pasirinkto vaidmens funkcijų. ♦ Žaisdamas improvizuoja, kuria. 6-asis žingsnis ♦ Tikslingai pasirenka priemones žaidimui, po žaidimo - susitvarko. ♦ Žaidžia vaizduotės žaidimus, vartoja išplėstinę kalbą. ♦ Žaidžia lauke įvairius žaidimus. ♦ Žaisdamas grupelėje, kontroliuoja savo veiksmus, paklūsta taisyklėms, siūlo idėjas. ♦ Laikosi žaidimo taisyklių.
Problemų sprendimas <i>Vertybinė nuostata</i> <i>Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.</i> <i>Esminiai gebėjimai</i> <i>Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes</i>	4-asis žingsnis ♦ Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimis, problema. ♦ Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. ♦ Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. ♦ Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos. ♦ Dažnai naudoja metodą „bandyk ir klausk“, eksperimentuoja su įvairiais sprendimais, kol randa tinkamą. 5-asis žingsnis ♦ Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. ♦ Pradedą suvokti, kad tam tikri sprendimai reikalauja laiko ar kelių bandymų. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 6-asis žingsnis ♦ Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. ♦ Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. ♦ Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.
Mokėjimas mokytis <i>Vertybinė nuostata</i> <i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</i> <i>Esminiai gebėjimai</i> <i>Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja,</i>	4-asis žingsnis ♦ Dėlioja dėliones, stato statinius, konstruoja, išardo, sugriauna ir stebi, kas atsitinka. Stebi kaip tai daro kiti, pats bando pakartoti. ♦ Žaidžia kartu su draugais bendrus žaidimus. Kuria siužetinio žaidimo epizodus. Ieško teminių paveikslėlių knygelėse, tyrinėja žaislus, daiktus. ♦ Varto knygeles, enciklopedijas, žiūri nuotraukas, paveikslus. Apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus. ♦ Pasakoja tėvams, ką veikė su draugais, mokytoja.

<i>įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.</i>	5-asis žingsnis ♦ Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas. ♦ Sprendžia galvosūkius. Klausosi skaitomų informacinių tekstų. ♦ Sudarinėja gamtos objektų ir reiškinių stebėjimo kalendorius, aptaria rezultatus, formuluoja išvadas. ♦ Siūlo idėjas, ko ir kaip galima būtų mokytis kartu.
	6-asis žingsnis ♦ Įsitraukia į mokymąsi žaisdamas, konstruodamas, piešdamas, pildydamas, grupuodamas daiktus. ♦ Mokosi iš kitų. Apmąsto ir samprotauja, ko mokėsi, ką išmoko, ko dar norėtų išmokti. ♦ Žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus. Renka informaciją įvairiais būdais: varto knygeles, enciklopedijas, klausinėja apie jose esančią informaciją.

V. VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĘSTINUMAS

Ugdymosi pažangos stebėseną, informacijos kaupimas, fiksavimas

Ugdymosi pažangos stebėsenos tikslas – padėti vaikui ugdytis ir bręsti kaip asmenybei, nustatyti esamus ugdytinių gebėjimus bei numatyti tolesnio ugdymo(si) gaires. Tikslui pasiekti į ugdymosi pažangos stebėseną įsitraukia vietinės bendruomenės nariai. (žr. 3 pav.) Darželyje ugdymosi pažangos stebėseną organizuojama taip, kad padėtų vaikui pažinti save, jis suprastų savo stipriąsias ir silpnąsias puses.

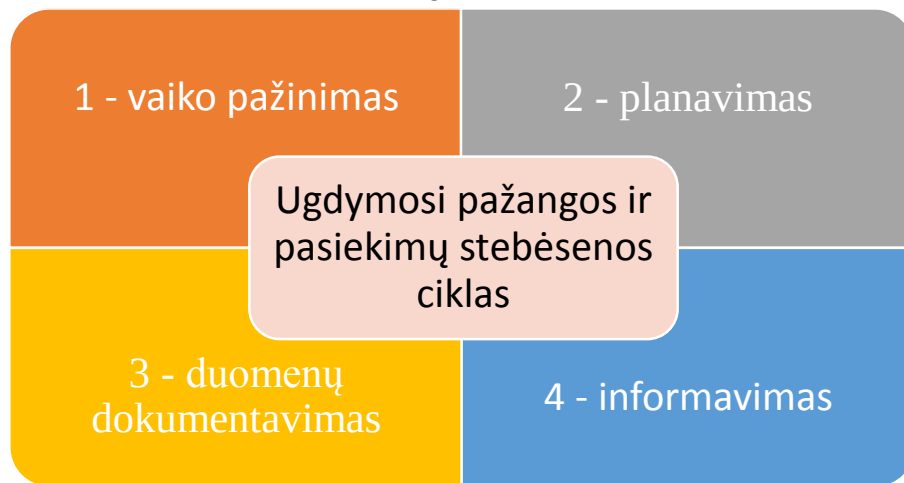
Įstaigoje taikomas ugdymosi pažangos stebėsenos ciklas padeda mokytojui numatyti vaiko ugdymo(si) perspektyvas, siekti kryptingai programoje iškelto tikslo, pritaikyti ugdymo(si) procesą vaiko poreikiams bei galimybėms. O svarbiausia nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir daromą pažangą atsižvelgiant į amžiaus tarpsnius ir greitai reaguoti į iškilusius sutrikimus ar gabumus.

Darželio ugdymosi pažangos stebėseną grindžiamas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais, individualiomis galiomis, gebėjimais. Ugdymosi pažangos stebėseną yra planuojama, nenutrūkstama, grįžtamoji, visuminė. Kokybiškai ir nuosekliai ugdymosi pažangos stebėsenai užtikrinti yra numatytas eiliškumas – ciklas (žr. 2 pav.):

- vaiko pažinimas – informacijos apie vaiką kaupimas (stebėjimas, klausymas, fiksavimas);
- planavimas – numatomi/koreguojami ugdymo(si) tikslai, uždaviniai, turinys, pažangos stebėsenos metodai;
- duomenų dokumentavimas – sukauptos informacijos apie vaiką analizė, panaudojimas;
- informavimas – dalijimasis informacija apie vaiko pažangą su vaiku, tėvais, pedagogais, pagalbos specialistais.

Vaiko pažanga ir pasiekimai stebimi ir fiksuojami nuolat. Kasdienė vaiko pažanga fiksuojama ne rečiau kaip du kartus per mėnesį informacinėje sistemoje „Mūsų darželis“, o pasiekimai fiksuojami du kartus per metus:

- Pirminis ciklas atliekamas iki spalio 15 d. Šio ciklo metu fiksuojami vaiko pasiekimai, individualūs ypatumai ir numatoma jo ugdymo(si) kryptis (tikslai, uždaviniai), ugdymo(si) individualizavimas ir pagalbos vaikui formos.
- Antrasis ciklas atliekamas iki gegužės 15 d. Antrojo ciklo paskirtis fiksuoti vaiko pasiekimus, nustatyti, ar tinkamai pasirinkta ugdymo(si) kryptis, numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) tikslus ir uždavinius.

2 pav. Ugdymosi pažangos ir pasiekimų stebėsenos ciklas

Vaiko ugdymo(si) pažangos ir pasiekimų stebėseną atlieka visi vaiko ugdymo procese dalyvaujantys pedagogai.

Vaikų, turinčių kalbėjimo, kalbos ir komunikacijos sutrikimų, pažangos ir pasiekimų stebėseną atlieka logopedas. Mokslo metų pradžioje logopedas ištiria vaikų kalbos išsivystymo lygį, pildo kalbos kortelę. Mokslo metų viduryje ir mokslo metų pabaigoje logopedas įvertina padarytą pažangą. Logopedas informaciją tėvams (globėjams) apie vaiko pasiekimus pateikia individualių pokalbių metu.

Pagalbos teikimo vaikui veiksmingumo vertinimą atlieka grupės mokytojai ir švietimo pagalbos vaikui specialistai. Pagalbos vaikui veiksmingumo vertinimas atliekamas tris kartus per mokslo metus, pildomas pagalbos teikimo vaikui veiksmingumo vertinimo lapas. Pirmąjį ugdymosi pažangos ir stebėsenos ciklą pedagogas atlieka dar prieš sudarant jam individualaus ugdymo planą.

Ugdymosi proceso savirefleksijos paskirtis: gerinti ugdymo kokybę patvirtinant ugdymo sėkmes ir nustatant tobulintinas sritis, ugdyti vaiko atsakomybę ir savarankiškumą. Vaikas savo pažangą reflektuoja kiekvienos veiklos pabaigoje, apibendrina paskutiniąją temos dieną. Darželyje taikomi individualūs ir grupiniai refleksijos metodai:

- individualūs: emocijų veidukai, šviesoforas, nykščio metodas, sakinių metodas ir kt.;
- grupiniai: vertinimo lentelė, taikinys, laisvos formos refleksija ir kt.
- inicijuojant pedagogui ir atsižvelgiant į vaikų amžių, gebėjimus, ugdymo turinį, ugdytiniai laisvai renkasi savirefleksijos būdą.

Vaiko pažanga ir pasiekimai fiksuojami informacinėje sistemoje „Mūsų darželis“:

- skyrelyje „Vaiko veiklos“ kiekvieną savaitę keliamos nuotraukos su ugdytinių atliekama veikla;

- skyrelyje „Vaiko pasiekimai“ ne rečiau kaip du kartus per mėnesį fiksuojama individuali vaiko pažanga;

- skyrelyje „Pasiekimų žingsneliai“ du kartus metuose (rudeni ir pavasari) fiksuojami vaiko pasiekimai visose 18-oje ugdymosi sričių nurodant, kuriame iš šešių žingsnių yra vaikas.

Vaiko pasiekimų ir pažangos aplankuose kaupiami įvairių sričių užduočių darbai, vaikų kūrybiniai darbai, nuotraukos, lyginamosios pasiekimų kreivės ar diagramos (po vertinimo gegužės mėnesį).

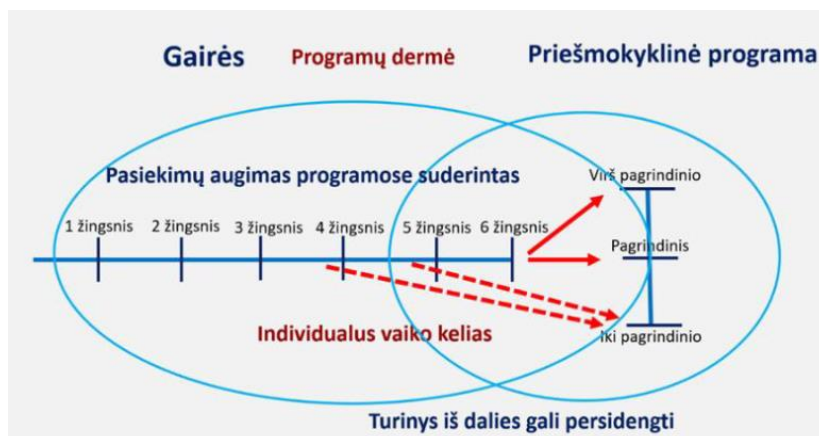
3 pav. Vaikų pažangos stebėsenos dalyviai

Informavimas apie vaiko pasiekimus

Vaikų tėvams (globėjams) informacija apie vaikų pasiekimus teikiama reguliariai, apibendrinus atitinkamo laikotarpio vaikų pasiekimų rezultatus individualių pokalbių su tėvais metu. Už vaiko pasiekimų ir pažangos stebėseną atsakingi grupės pedagogai ir kiti vaiką ugdančys specialistai. Vaiko darbų apžvalgas saugomas grupėje, pasibaigus mokslo metams – atiduodamas vaiko tėvams (globėjams). Siekiant supažindinti su vaiko pasiekimais ir pažanga, informacinėje sistemoje „Mūsų darželis“ suformuotos pasiekimų kreivės, kurias grupės mokytojas pateikia tėvams, aiškiai parodo vaiko pažangą per metus. Visa informacija apie vaiko pasiekimus ir pažangą yra konfidenciali.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo dermė

Modeliuojant ugdymo(si) turinį labai svarbiu aspektu tampa ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų dermė bei sklandus tęstinumas ir perėjimas iš vienos programos į kitą (žr. 4 pav.) Vaikų ugdymo(si) dermę bei tęstinumą užtikrina Programos ir Priešmokyklinio ugdymo programos ugdymo(si) principų atitikties ir proceso kryptingumas – patirtinis vaikų ugdymas(is), ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, vaiko žaidimas.

4 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tęstinumas